

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan perusopetuslakia muutettavaksi siten, että siinä olisi oppilaiden arviointiin ja opinnoissa etenemiseen liittyvät yhtenäiset menettelyt. Esityksen mukaan oppilaan arvioinnin perusteita ja vähimmäisosaamisen saavuttamista koskevia menettelyjä yhtenäistettäisiin perusopetuksessa siten, että perustaidot voitaisiin varmistaa jokaiselle oppilaalle.

Esityksessä ehdotetaan, että oppilaan oppimista ja osaamista arvioitaisiin suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin ja niistä johdettuihin arviointikriteereihin. Lisäksi säädettäisiin yhtenäisistä periaatteista vuosiluokalta toiselle etenemisessä. Esityksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin yhdenvertaisuutta.

Esitys toteuttaa pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan hallitus toteuttaa osaamistakuun, joka tarkoittaa vähimmäisosaamistason määrittelyä ja sen saavuttamista edettäessä peruskoulussa luokalta seuraavalle.

Esityksessä ehdotetaan, että perusopetuslaissa asetuksenantovaltuuksia koskevat säännökset ja Opetushallitusta koskevat määräykset päivitetään vastaamaan perustuslain edellyttämiä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi myös muuta säädöshuoltoa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2027. Oppilaan oikeutta saada oppilaskohtaisia tukitoimia, perusopetuksen järjestämistä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella ja menettelyä kurinpitoasiassa koskevat täsmennykset on tarkoitettu tulemaan voimaan kuitenkin jo 1.8.2026. Oppilaan arviointia koskevat säännökset on tarkoitettu tulemaan voimaan pääasiassa vasta 1.8.2028.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	6
2.1 Nykytila lainsäädännössä	6
2.2 Nykytila opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa opetussuunnitelmissa	7
2.3 Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen oppimistulosten arviointien tuottama tieto oppilaan arvioinnista	9
2.4 Tutkimustietoa oppilaan arvioinnista	11
3 Tavoitteet	14
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	14
4.1 Keskeiset ehdotukset	14
4.2 Pääasialliset vaikutukset	15
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	15
4.2.2 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	15
4.2.3 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon	15
4.2.4 Lapsivaikutukset	16
4.2.5 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	17
4.2.6 Yhteiskunnalliset vaikutukset	18
4.2.7 Vaikutukset tietosuojaan ja tiedonhallintaan	19
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	19
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	19
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot	20
6 Lausuntopalaute	21
7 Säännöskohtaiset perustelut	23
8 Lakia alemman asteinen sääntely	30
9 Voimaantulo	30
10 Toimeenpano ja seuranta	30
11 Suhde muihin esityksiin	30
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	30
12.1 Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys	31
12.2 Oikeus opetukseen	32
12.3 Oikeusturva	33
12.4 Kuntien tehtävät	33
12.5 Säädöshuolto	34
LAKIEHDOTUS	35
Laki perusopetuslain muuttamisesta	35
LIITE	40
RINNAKKAISTEKSTI	40
Laki perusopetuslain muuttamisesta	40

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Orpon hallitus on linjannut, että perusopetuksen päättävien oppilaiden perustaitojen varmistamiseksi toteutetaan osaamistakuu, joka tarkoittaa kansallisesti yhtenäisiä menettelyjä vähimmäisosaamisen saavuttamiseksi vuosiluokalta toiselle edettäessä.

Hallitusohjelman Osaava Suomi -luvussa on seuraava kirjaus: ”Hallitus toteuttaa osaamistakuun, joka tarkoittaa vähimmäisosaamistason määrittelyä ja sen saavuttamista edettäessä peruskoulussa luokalta seuraavalle. Erityistä huomiota kiinnitetään peruskoulun toisen ja kolmannen luokan nivelvaiheeseen, yhdeksänteen luokkaan ja päättöarviointiin. Tavoitteena on varmistaa jokaiselle nuorelle riittävät perustaidot, joilla pärjää jatko-opinnoissa.”

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisen osaamistakuun valmistelu käynnistetään oppilaan arviointia koskevan lainsäädännön tarkentamisella. Osaamistakuulla tarkoitetaan sitä, että perusopetuksessa on riittävät ja kansallisesti yhtenäiset menettelyt, joilla perustaidot voidaan varmistaa jokaiselle. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitellaan sitä, että on määritetty vähimmäisosaamistaso luokalta toiselle edettäessä.

Osaamistakuun toteuttamiseen ja perustaitojen varmistamiseen vastataan osaltaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen lainsäädännön uudistamisen myötä. Uudistettu lainsäädäntö (1090/2024) vahvistaa oppilaiden oikeutta tarvitsemiinsa tukitoimiin opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi sekä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi.

Osaamistakuun toteuttaminen edellyttää perusopetuslain täsmentämistä oppilaan arvioinnin ja opinnoissa etenemisen osalta. Oppilaan arvioinnin tehtävä tulee määritellä täsmällisemmin myös osaamisen arvioinnin näkökulmasta, ja siitä tulee käydä ilmi oppiaineiden hallinnan vähimmäisvaatimus opinnoissa etenemiselle.

Osaamistakuun täysimittainen toteuttaminen edellyttää lisäksi opetussuunnitelman perusteiden oppiainekohtaisten tavoitteiden ja sisältöjen vähentämistä ja selkeyttämistä sekä keskeisten osaamistavoitteiden määrittelyä vuosiluokittain, jotta voidaan kansallisesti määritellä vähimmäisosaaminen vuosiluokalta toiselle siirryttäessä.

Lainsäädäntömuutoksen pohjalta käynnistettäisiin sen voimaantultua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kehittämistyö siten, että perusopetuksen oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vähennetään ja selkeytetään. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on myös keskeisten vähimmäisosaamisen tavoitteiden määrittely opinnoissa etenemiseksi. Osaamistakuun toteuttamiseksi oppiainekohtaisten tavoitteiden, sisältöjen ja arviointikriteereiden tulee muodostaa selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus.

1.2 Valmistelu

Valmistelu virkatyönä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut perusopetuksen oppilaan arviointia koskevan lainsäädännön valmistelemiseksi Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen virkahenkilöistä koostuvan valmisteluryhmän, jonka tehtävänä on tukea oppilaan arvioinnin

lainsäädäntöä koskevan hallituksen esityksen valmistelua, valmistella oppilaan arvioinnin lainsäädännön mukaisesti opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen periaatteet sekä varmistaa, että lainsäädäntö ja opetussuunnitelman perusteet muodostavat johdonmukaisen normiperustan osaamistakuun toteuttamiseksi. Valmisteluryhmä on asetettu ajalle 1.9.2025–31.12.2027.

Tämän lisäksi osaamistakuun valmistelua käsitellään opetus- ja kulttuuriministeriön johtamassa perusopetuksen oppimistulosten parantamista pohtivassa työryhmässä. Työryhmässä ovat edustettuina keskeiset sidosryhmät sekä opetuksen järjestäjän edustajia.

Osaamistakuuta koskien etenkin opetussuunnitelmiin liittyviä kehittämistarpeita on noussut esille oppimistulostyöryhmän työssä useammassa yhteydessä. Viestiä on tullut erityisesti opettajille toteutetun kyselyn myötä sekä työryhmän toteuttamissa alueellisissa keskustelutilaisuuksissa. Opetussuunnitelmasta toivotaan selkeämpää työkalua opettajille, ja etenkin opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen oppimisen tavoitteiden, sisältöjen ja arviointikriteerien tulisi muodostaa johdonmukainen kokonaisuus.

Opettajien kuuleminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus toteuttivat lainsäädännön valmistelun tueksi opettajien ja rehtorien kuulemisen loka-marraskuussa 2025. Kuuleminen toteutettiin sähköisenä Webropol-kyselynä siten, että opettajakunta ja rehtorit voitaisiin tavoittaa mahdollisimman kattavasti. Kysely toimitettiin kaikille opetuksen järjestäjille, mukaan luettuna yksityiset opetuksen järjestäjät, valtion koulut sekä yliopistojen harjoittelukoulut. Opetuksen järjestäjiä pyydettiin toimittamaan kysely kaikille perusopetuksen opettajilleen sekä rehtoreille. Kysely oli auki verkossa ajalla 13.10.2025–7.11.2025, ja siihen saatiin 4 190 vastausta.

Kyselyssä selvitettiin opettajien ja rehtoreiden näkemyksiä oppilaan arviointia koskevan lainsäädännön sekä opetussuunnitelman perusteiden muutostarpeista. Lisäksi kysyttiin opettajien ja rehtoreiden näkemyksiä vaikuttavimmista keinoista oppilaan arvioinnin yhdenvertaisuuden lisäämiseen sekä vähimmäisosaamisen saavuttamisen arviointiin. Erikseen kysyttiin näkemyksiä myös työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnista. Kysymykset sisälsivät vastausvaihtoehtoja, joihin pyydettiin vastaamaan viisiportaisella asteikolla sen mukaan, kuinka samaa tai eri mieltä vastaaja on vaihtoehdosta. Lisäksi kysely sisälsi avoimia vastausvaihtoehtoja.

Vastaajista 36 % oli aineenopettajia, 29 % luokanopettajia, 10 % erityisluokanopettajia ja 8 % erityisopettajia. Rehtoreita oli 11 % vastaajista. Vastaajissa oli myös opinto-ohjaajia sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen opettajia.

Vastaajien mukaan vaikuttavimpia keinoja vähimmäisosaamisen saavuttamisen tukemiseen olisivat riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki, kansallisesti määritellyt osaamisen kriteerit kullekin vuosiluokalle eri oppiaineissa sekä kansallisesti määritellyt tavoitteet kullekin vuosiluokalle. Avoimissa vastauksissa nostettiin esiin myös riittävän pienet opetusryhmät sekä vuosiluokan kertaaminen. Vastauksissa toivottiin myös tarvittavien perustaitojen tai jatko-opintokelpoisuuden edellyttämien vaatimusten selkeää kirjaamista tavoitteisiin.

Vaikuttavimpia keinoja oppilaan arvioinnin yhdenvertaisuuden vahvistamiseen vastaajien mukaan olisivat yhdenmukaiset kriteerit alimmalle hyväksyttävälle (arvosana 5) suoritukselle kussakin oppiaineessa sekä kansallisesti määritellyt vähimmäisosaamisen tavoitteet ja

arviointikriteerit eri arvosanoille jokaisen vuosiluokan päätteeksi. Vastaajista suuri osa piti myös riittävää tukiopetusta keskeisenä keinona yhdenvertaisuuden lisäämiseen.

Vastausten perusteella puolet (50 %) opettajista ja rehtoreista katsoi, että nykyinen oppilaan arvioinnin lainsäädäntö kaipaa pieniä muutoksia ja tarkennuksia, jotta oppilaan osaamisen arvioinnista saadaan toimiva. Vastaajista 41 % oli sitä mieltä, että lainsäädäntö kaipaa merkittävää uudistusta, jotta arvioinnista saadaan toimiva.

Opetussuunnitelman perusteiden kehittämistarpeita koskien vastaajista suurin osa (88 %) oli sitä mieltä, että oppilaan arviointia koskevien määräysten tulee olla kansallisesti yhtenevät. Opetussuunnitelman perusteissa tulisi olla kansallisesti määritelty alimman hyväksytyn suorituksen raja kaikissa oppiaineissa, jotta oppilas voi siirtyä seuraavalle vuosiluokalle. Lisäksi suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että opetussuunnitelman perusteissa tarvitaan tarkempaa ohjeistusta siihen, miten poissaolot vaikuttavat arviointiin.

Työskentelyn arvioinnin osalta vastaajien selkeä enemmistö (89 %) oli sitä mieltä, että työskentelyn arviointi on tärkeää, ja se tulisi säilyttää nykyisessä muodossaan osana oppiaineiden arviointia. Vaihtoehtoa työskentelyn arvioinnin poistamisesta tai erottamisesta oppiaineista vastusti merkittävä osa (87 %) vastaajista. Niin ikään käyttäytymisen arviointia piti suurin osa vastaajista tärkeänä, ja vaihtoehtoa käyttäytymisen arvioinnin poistamisesta vastusti 86 % vastaajista. Suuri osa (70 %) vastaajista oli sitä mieltä, että käyttäytymiselle asetetut tavoitteet ja arvioinnin periaatteet tulisi määritellä kansallisella tasolla, ja käyttäytymisen arvioinnille tulisi olla kansalliset kriteerit opetussuunnitelman perusteissa.

Kysyttäessä, mitä sellaisia oppilaan osaamisen arviointia koskevia linjauksia toivoisit lainsäädäntöön, joita nykyisin ei ole määritelty, vastaajista suurin osa nosti esiin seuraavia näkökulmia: Selkeät tavoitteet arvosanalle 5 ja selkeä määräys, että jos sitä ei saavuta, ei voi edetä seuraavalle luokalle. Nykyisin on liian korkea kynnys luokalle jättämiseen. Jos oppilas ei osaa lukea kunnolla, hänen ei pitäisi voida edetä kolmannelle luokalle. Myöskään paljon poissaolevan oppilaan ei pitäisi voida jatkaa vuosiluokalta toiselle. Opettajien tulisi saada tähän tuki lainsäädännöstä. Etenkin äidinkielen ja kirjallisuuden, matematiikan ja englannin kielen osalta toivottiin vähimmäistavoitteiden määrittelyä.

Rehtoreille kohdennettuun kysymykseen nousi vastauksena eniten esiin näkemys, että paikallisiin muutoksiin opetussuunnitelman perusteiden uudistuksissa tulisi varata riittävästi aikaa. Paikallisen opetussuunnitelman laatimiseen tarvitaan kansallista ohjausta.

Lausunnot ja esityksen käsittely

Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta ja muilta sidosryhmiltä. Esitysluonnos oli lausuntokierroksella lausuntopalvelu.fi -palvelussa 12.12.2025–23.1.2026.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat nähtävillä osoitteessa <https://okm.fi/kaikki-okm-hankkeet/> tunnuksella OKM043:00/2025.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila lainsäädännössä

Perusopetuslain (628/1998) 22 §:n 1 momentissa säädetään oppilaan arvioinnin yleisistä tavoitteista. Pykälän mukaan oppilaan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti.

Perusopetuslaissa ei ole nykyisin 22 §:n 1 momentin lisäksi tarkempaa sääntelyä oppilaan arvioinnista, vaan sääntely perustuu lakia alemman asteiseen sääntelyyn. Perusopetuslain 22 §:n 2 momentissa on säädetty asetuksenantovaltuudesta ja Opetushallituksen määrättäväksi kuuluvista tehtävistä. Pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä. Lisäksi Opetushallitus voi antaa opintosuoritusten ja opinnoissa etenemisen arvioinnista sekä todistuksiin merkittävistä tiedoista tarkempia määräyksiä. Asetuksenantovaltuuden mukaisista asioista säädetään nykyisin perusopetusasetuksen (852/1998) 10—14 §:issä.

Perusopetuslain 22 §:n 3 mukaan, jollei oppilaan huoltaja ole tehnyt esitystä oppilaan jättämisestä vuosiluokalle oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi, huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Momentissa säädetään nykyisin huoltajan oikeudesta tulla kuulluksi ennen kuin päätetään oppilaan jättämisestä luokalle yleisen koulumenestyksen vuoksi. Yleisen koulumenestyksen vuoksi luokalle jättämisestä säädetään nykyisin puolestaan perusopetusasetuksen 11 §:ssä.

Perusopetusasetuksen toisessa luvussa säädetään oppilaan arvioinnista.

Perusopetusasetuksen 10 §:n 1 momentissa säädetään riittävästä arviointitiedon ja muun palautteen antamisesta. Tietojen antamisen tavasta ja muodoista määrätään kuitenkin tarkemmin opetussuunnitelmassa. Pykälän 2 momentin mukaan oppilaiden tulee saada jokaisen lukuvuoden lopussa lukuvuositolustus, johon merkitään oppiaineittain arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet. Kyseinen pykälä määrittää arvioinnin tehtäväksi myös oppilaan suoriutumisen arvioinnin suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Koska arvioinnin tulee perustua vuosiluokan tavoitteisiin, niiden määrittely on tarpeellista.

Perusopetusasetuksen 11 §:ssä säädetään opinnoissa etenemisestä. Pykälän 1 momentin mukaan vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä eri oppiaineissa vähintään välttävästi suoriutunut oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle. Puolestaan oppilaalle, jonka suoritus on hylätty, tulee varata opetukseen osallistumatta mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Tällainen erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita näyttömahdollisuuksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa. Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositolustuksessa ehdollinen päätös.

Perusopetusasetuksen 11 §:n 2 momentin mukaan oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, ellei oppilas ole saavuttanut eri aineiden opintoja hyväksytysti tai jos sitä on oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi pidettävä tarkoituksenmukaisena. Kyseisen momentin mukaan Opetushallituksella on mahdollisuus määrätä, milloin suorituksen hylkääminen jossakin aineessa ei aiheuta vuosiluokalle jäämistä. Koska perusopetusasetuksen 13 §:n 1 momentin mukaan vuosiluokalle jättämisestä päättävät rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä, voidaan harkinnassa oppilaan hylätyistä suorituksista huolimatta päätyä siihen, että oppilas siirretään seuraavalle vuosiluokalle.

Perusopetusasetuksen 12 §:ssä säädetään perusopetuksessa annettavista todistuksista. Perusopetusasetuksen 13 §:ssä säädetään, että oppilaan arvioinnista päättää oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä. Vuosiluokalle jättämisestä päättävät puolestaan rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä. Pykälän mukaan oppilaalla ja tämän huoltajalla on myös oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta. Perusopetusasetuksen 14 §:ssä säädetään, että perusopetuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitettussa vieraskielisessä opetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja aikuisten perusopetuksessa voidaan sen mukaan kuin Opetushallitus määrää, poiketa siitä, mitä perusopetusasetuksen kaksi luvussa säädetään.

Nykyisin lainsäädäntö ei tarkemmin sääntele oppilaan arviointia tai opinnoissa etenemistä, vaan sääntely perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja paikallisiin opetussuunnitelmiin. Nykyisen lainsäädännön puutteellisuus aiheuttaa muun muassa arviointikriteerien vaihtelevia tulkintoja. Tämä muodostaa nykyisin toiselle asteelle hakeutumisen vaiheessa yhdenvertaisuuskysymyksen, jossa tarvitaan nykyistä täsmällisempää ohjausta. Olisi tärkeää, että toisen asteen koulutuksen järjestäjät voivat luottaa perusopetuksessa annettuun arviointiin siten, että päättöarvosana vastaa opiskelijan todellista osaamista.

2.2 Nykytila opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa opetussuunnitelmissa

Opetushallituksen toimivallasta on säädetty laissa. Perusopetuslain 14 §:n 2 momentin mukaan perusopetuksen eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien, oppilaanohjauksen ja muun perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, eli perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista, päättää Opetushallitus (OPH).

Valtioneuvoston asetuksen perusopetuksen yleisistä tavoitteista ja tuntijaosta (422/2012) 11 §:n mukaan opetussuunnitelman perusteissa määrätään tarkemmin ne tiedot ja taidot, jotka oppilaan tulee perusopetuksen oppimäärän suorittaessaan saavuttaa.

Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa perusopetuslain valtuutuksen mukaisesti tarkemmin oppilaan arvioinnista ja todistuksista. Voimassa olevat oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia koskevat määräykset sisältyvät perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 104/011/2014 ja ko. määräykset on uudistettu vuonna 2020 muutosmääräyksellä OPH-281-2020 sekä vuonna 2025 muutosmääräyksellä OPH-531-2025.

Opetushallitus määrää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa perusopetuslain ja -asetuksen pohjalta oppilaan arvioinnin kansallisista opetussuunnitelmalinjauksista. Opetussuunnitelman perusteiden oppilaan arvioinnin osuus on otsikoitu lainsäädäntöä tarkemmin oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinniksi, ja siinä oppilaan arvioinnille määritellään kaksi toisiaan tukevaa tehtävää: ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearviointin taitoja (formatiivinen arviointi), sekä määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet. Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin, paitsi jos oppilaan oppimäärää on rajattu.

Oppilaan lukuvuosiarviointi 6. vuosiluokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin. Kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavassa lukuvuosiarvioinnissa käytetään valtakunnallisia arviointikriteereitä. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseen perusopetuksen oppimäärän päättyessä, ja arvioinnissa käytetään valtakunnallisia päättöarvioinnin kriteereitä.

Opetushallitus määrää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa myös arvioinnin yleisistä periaatteista sekä oppimisen ja osaamisen sekä työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnista. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan arvioinnin yleisiä periaatteita ovat yhdenvertaisuus, avoimuus, suunnitelmallisuus, johdonmukaisuus ja monipuolisuus. Arvioinnin yleisinä periaatteina määrätään lisäksi, että arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin, ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan ikäkausi ja edellytykset.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppimisen arviointi (formatiivinen arviointi) liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja palautteen antamiseen oppimisprosessista. Osaamisen arviointi (summatiivinen arviointi) puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin tavoitteisiin, ellei oppiaineen oppimäärää ole rajattu. Kuudennen vuosiluokan päätteeksi annettavassa lukuvuosiarvioinnissa ja päättöarvioinnissa käytetään oppilaan osaamisen arvioinnissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja valtakunnallisia arviointikriteereitä. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin sisältyvien työskentelytaitojen tavoitteisiin. Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi. Käyttäytymistä arvioidaan puolestaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin. Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutenaan, eikä käyttäytyminen tai siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineista saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa määräykset myös perusopetuksessa käytettävistä todistuksista. Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat lukuvuositolistus, välitolistus, erotolistus ja päättötolistus. Opetuksen järjestäjä päättää välitolistusten antamisesta.

Valtioneuvoston asetuksen mukainen tuntijako on laadittu yhtenäistä yhdeksänvuotista perusopetusta varten. Tuntijako määrittelee sekä kunkin oppiaineen vähimmäistuntimäärän että oppiaineiden yhteenlasketun vähimmäistuntimäärän. Oppiaineiden vähimmäistuntimäärät perusopetuksen aikana on voimassa olevan tuntijakoasetuksen 6 §:ssä jaettu osiin nk. nivelkohdissa. Nivelkohdat ja niiden väliselle osiolla määrätty tuntimäärät ovat velvoittavina noudatettavia. Siten opetuksen järjestäjä ei voi omalla päätöksellään siirtää tunteja yli nivelkohtien. Nivelkohtien tarkoituksena on ollut varmistaa riittävä valtakunnallinen

yhtenäisyys perusopetuksen järjestämisessä ja lisäksi hahmottaa kunkin oppiaineen keskeinen tehtävä oppilaan kehityksen ja perusopetuksen kokonaisuuden eri vaiheissa. Nivelkohtien tehtävänä on ollut tukea valtakunnallista ja paikallista opetussuunnitelmatyötä jäsentämällä opetusta.

Vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille on kullekin oppiaineelle määritelty vuosiluokkien 1–2, 3–6 ja 7–9 muodostamille jaksoille tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Tuntijako määrittelee kullekin oppiaineen osiolla vuosiviikkotuntien vähimmäismäärän, ja opetussuunnitelman perusteissa määritetään oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppilaille yhteisten oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet on määritelty vuosiluokkakokonaisuuksittain. Perusteet määräävät tavoitteet vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamissa kokonaisuuksissa sekä näiden kokonaisuuksien aikana käsiteltävät keskeiset sisältöalueet.

Opetushallitus on lisäksi määritellyt opetussuunnitelman perusteissa 6. vuosiluokan lukuvuosiarviointiin sekä perusopetuksen päättöarviointiin kriteerit eri arvosanojen edellyttämälle osaamiselle. Kriteereillä tarkoitetaan kansallisesti määriteltyjä osaamisen kuvauksia arvosanoille 5, 7, 8 ja 9. Kuvauksilla on pyritty tukemaan opettajien arviointityötä ja yhtenäistämään oppilaan arviointia. Osaamisen kuvaukset antavat kansallisesti yhtenäisemmän määrittelyn osaamiselle, jota tiettyjen arvosanojen saaminen edellyttää. Arvioinnin käytännön toteutus ja arviointimenetelmät ovat edelleen opettajan valittavissa. Arviointimenetelmiä ei kansallisesti ohjata tai ohjeisteta, ja esimerkiksi kokeiden käyttö arviointimenetelmänä kuuluu opettajan didaktiseen vapauteen.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt määritellään kutakin vuosiluokkaa varten erikseen. Tavoitteiden ja sisältöjen määrittely perustuu paikalliseen tuntijakoon eli siihen, paljonko tunteja kuhunkin oppiaineeseen ja kullekin vuosiluokalle on paikallisesti osoitettu. Koska lukuvuosiarviointiin tulee perustua tavoitteisiin, tavoitteiden kohdentaminen paikallisessa opetussuunnitelmassa jokaiselle vuosiluokalle on välttämätöntä, jotta opettaja voi suorittaa yhdenmukaisen ja tasapuolisen arvioinnin. Perusopetuksen järjestäjän tulee kohdentamisen avulla tarkentaa opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt kullekin vuosiluokalle.

Summatiivinen suoriutumisen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain kohdennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin perusopetuksen päättyessä. (OPH-531-2025)

2.3 Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen oppimistulosten arviointien tuottama tieto oppilaan arvioinnista

Kansallisten oppimistulosten arviointien tavoitteena on tuottaa luotettavaa tietoa opetussuunnitelman perusteissa asetettujen oppiainekohtaisten tavoitteiden saavuttamisesta. Perusopetuslain mukaan oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti. Kansallinen oppimistulosten arviointi on oppilaalle vain yksi tapa osoittaa osaamistaan, ja koulussa opettajat voivat käyttää oppilasarvioinnissaan huomattavasti monipuolisempia menetelmiä, mistä syystä oppimistulosten arviointi ei lähtökohtaisesti vastaa aivan suoraan opettajien koulussa antamia arvosanoja. Kansalliset oppimistulosten arvioinnit

antavat kuitenkin osaltaan tietoa niissä osoitetun osaamisen ja eri kouluissa annettujen arvosanojen välisestä suhteesta.

Oppimistulosten kehitys perustaidoissa kuten lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä on pitkään ollut laskeva. Laskeva trendi näkyy kansainvälisissä ja kansallisissa tutkimuksissa, kuten PISA (Programme for International Student Assessment), TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study), PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (jäljempänä *Karvi*) oppimistulosarvioinnit. Oppimistulosten laskun kanssa samaan aikaan on myös tasa-arvokehitys heikentynyt, oppilaiden väliset erot kasvaneet ja heikon osaamisen oppilaiden määrä on ollut kasvussa. Samanaikaisesti, kun oppilaiden oppimistulosten arvioinneissa osoittaman osaamisen taso on laskenut, kouluissa annetuissa arvosanoissa on tapahtunut inflaatiota. Alimpia arvosanoja ei enää juuri anneta, mutta arvosanan 10 määrät ovat kolminkertaistuneet. (Metsämuuronen 2023.)

Karvin oppimistulosten arviointiraporteissa on nostettu esiin useita keskeisiä näkökulmia opettajien antamien arvosanojen ja oppilaiden todellisten oppimistulosten välisestä suhteesta. Karvin arviointien mukaan samalla osaamistasolla olevat oppilaat voivat koulussa saada hyvin erilaisia arvosanoja. Tämä viittaa siihen, että opettajien antamat arvosanat eivät aina heijasta objektiivisesti oppilaan todellista osaamista. Arvosanojen antamisessa voi esiintyä subjektiivisuutta, joka liittyy esimerkiksi opettajan arviointikäytäntöihin, koulun sisäisiin arviointikulttuureihin tai alueellisiin eroihin.

Opettajat antavat oppilasarvosanan, jonka tulisi perustua laajaan määrään koottua tietoa oppilaan osaamisesta ja sen kehittymisestä. Haaste oppilaan arviointiin tulee siitä, että arvioinnin kohteita eli kriteereitä on opetussuunnitelmassa useita ja heikompi suoritus jonkin tavoitteen osalta tai jossakin tavoitteessa voidaan kompensoida toisen tavoitteen onnistumisella. Eri opettajien arvosanojen soveltamiskäytänteet poikkeavat toisistaan, mikä näkyy testisuoritukseltaan samantasoisten oppilaiden arvosanavaihtelussa niin koulun sisäisissä kuin myös koulujen välisissä tarkasteluissa. (Metsämuuronen 2023.)

Arviointien perusteella on nähtävissä, että arviointikulttuurissa on eroja niin koulu- kuin järjestäjätasolla. Eri koulujen erilaiset arvosanojen antamisen periaatteet johtavat siihen, että joissakin kouluissa arvosanan 8 saa heikommalla keskiosaamisella kuin toisessa, vaativammassa koulussa. Arviointien perusteella on havaittavissa, että jossain koulussa arvosanan 9 saaneiden oppilaiden oppimistulosten arvioinnissa saamien pisteiden keskiarvo on lähes sama kuin toisessa koulussa arvosanan 6 saaneiden oppilaiden. Jatko-opiskelujen kannalta haasteellista on, että arvosanalinjaltaan tiukoissa kouluissa annettiin kannustaviin kouluihin nähden noin kaksi arvosanaa heikompia päättöarvosanoja. (Metsämuuronen 2023.) Tilannetta ei pidetä suotavana jatko-opintoihin hakeutumisen ja koulutuksellisen tasa-arvon kannalta.

Lisäksi Karvin toteuttamassa äidinkielen ja kirjallisuuden pitkittäisarvioinnissa on noussut esiin, että koulujen väliset erot oppilaiden osaamisessa ovat kasvaneet alkuopetuksen aikana. Joissakin kouluissa osaaminen oli kehittynyt huomattavasti keskiarvoa paremmin, kun taas toisissa kouluissa edistytettiin vain vähän. Kolmannelle luokalle voidaan siirtyä heikolla osaamisella, etenkin ilman kunnollista lukutaitoa. Tulokset liittyvät osittain alueelliseen eriytymiseen erityisesti suurimmissa kaupungeissa. (Ukkola & Metsämuuronen 2020.)

Koulujen välisten erojen lisäksi eriytymistä esiintyy myös koulun sisällä, sillä oppilasryhmät kehittyvät kouluissa eri tavoin. Kirjoitustaidon kehityksen eriytymisen myötä Karvin on korostanut raporteissaan kiireellistä tarvetta sen systemaattiseen ja varhaiseen tukemiseen. Karvi on korostaa raportissaan selkeiden vähimmäisosaamisen kriteerien merkitystä etenkin

toisen luokan lopussa, sekä osana enemmän tukea tarvitsevien oppilaiden varhaista tunnistamista ja tukitoimien tehostamista. (Ukkola & Metsämuuronen 2020.)

2.4 Tutkimustietoa oppilaan arvioinnista

Arvioinnin yhdenvertaisuus

Tutkimukset ja oppimistulosten arvioinnit ovat osoittaneet jo pitkään, etteivät eri kouluissa annetut päättöarvosanat ole vertailukelpoisia, mikä asettaa oppilaat eriarvoiseen asemaan esimerkiksi silloin, kun päättöarvosanojen perusteella valitaan oppilaita toisen asteen oppilaitoksiin (Ouakrim-Soivio 2013). Arviointien tulokset ovat osoittaneet, etteivät päättöarvosanat ja oppilaiden osaaminen vastaa toisiaan, kuten pitäisi. Tuloksia on myös siitä, että perusopetuksen päättöarvosanat jakautuvat epätasaisesti sukupuolten välillä. Tuore tutkimus (Luhtajärvi, Betanzos & Vainikainen 2025) osoittaa, että matematiikan osaamisen lisäksi matematiikan päättöarvosana vaihtelee sukupuolen, äidin koulutustason ja koulun sijaintikunnan kuntatyyppin mukaan. Päättöarvosanat ovat toiselle asteelle hakeutumisen välineitä, jolloin niiden yhdenvertaisuus on tärkeää varmistaa.

Arvosanojen sisältöä on pyritty vahvistamaan kriteeriperustaisuudella, eli kuvaamalla sanallisesti tavoitteiden eritasoista hallintaa. Kriteeriperustainen arviointi otettiin käyttöön suomalaisessa perusopetuksessa 1990-luvun lopulla, ja sillä pyrittiin yhdenvertaistamaan oppilaiden osaamisen arviointia. Kriteerit otettiin avuksi ensimmäisen kerran vuonna 1999, jolloin laadittiin sanalliset kuvaukset arvosanalle 8 yhteisissä oppiaineissa (Opetushallitus 1999).

Kriteeriperustainen arviointi alkoi näkyä vahvemmin opettajan työssä ja muuttui määräykseksi vuoden 2004 opetussuunnitelman perusteissa. Arvosanan kahdeksan arvosanakuvaukset kertoivat, millaista osaamista oppilailta edellytettiin kyseisen arvosanan tasolla peruskoulun päättövaiheessa. Kriteerit siirtyivät monissa oppiaineissa lähes sellaisinaan vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteisiin. (Pulkkinen et al. 2024.)

Normiluonteisuudesta huolimatta arvioinnin yhdenvertaisuus ei ole toteutunut odotetulla tavalla. Yhden arvosanakuvauksen riittävyysongelmat tulivat näkyviksi jo 2000-luvun alkupuolelta saakka yhä useammissa oppimistulosarvioinneissa. Niissä havaittiin oppilaan osoittaman osaamisen ja kouluarvosanojen vastaavuuden poikkeavan toisistaan huomattavasti eri kouluissa ja jopa koulujen sisällä. Tutkimuksissa (esim. Lappalainen 2004; Ouakrim-Soivio 2013) on osoitettu, että samalla osaamisella oppilaiden saamat arvosanat saattavat poiketa usean kouluarvosanan verran. Koulujen arviointikulttuurissa vaikuttaa olevan eroja: vaatimustaso on korkeampi siellä, missä oppilaiden osaaminen on keskimäärin parempaa (esim. Pulkkinen et al. 2024; Harjunen & Rautopuro 2015; Julin & Rautopuro 2016).

Oppilaan arvioinnin yhdenmukaisuuteen liittyy arvioinnin kriteerien lisäksi se, miten opettajat tulkitsevat opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä arvioinnin yleisiä periaatteita ja ohjeita.

Perusopetuksen päättöarviointiuudistusta tarkastelleen Jyväskylän ja Helsingin yliopiston tutkimuksen (Pulkkinen et al. 2024) tulosten perusteella esitetään oppilaan arvioinnin selkiyttämiseksi seuraavia toimenpiteitä:

- 1) Opetussuunnitelman perusteiden oppiainekohtaisia arviointikriteereitä olisi selkiytettävä.

Kriteereissä tulisi välttää tulkinnallisten käsitteiden käyttämistä. Kriteereissä käytettyjen verbien hierarkkisuus pitäisi tuoda paremmin esille, jotta sekä oppilaiden että opettajien olisi helpompi ymmärtää arvosanakuvausten erot. Opetussuunnitelman perusteissa tulisi valtakunnallisesti tarkentaa, mitä esimerkiksi kriteereihin sisältyvällä ”ohjatusti”-määreellä tarkoitetaan, ja ohjeistaa tarkemmin sen käyttöä, mikäli katsotaan tarkoituksenmukaiseksi säilyttää termi kriteereissä.

2) Opetussuunnitelman perusteiden ohjeistusta olisi selkiytettävä myös tavoitteiden painottamisessa. Oppiaineiden kuvauksissa tulisi ilmaista, ovatko eri tavoitteet keskenään samanarvoisia vai tuleeko niitä painottaa eri tavoin. Nykytilanne, jossa opettajat voivat korostaa arvioinnissa aivan eri tavoitteita, ei ole opetuksen eikä arvioinnin kannalta oppilaille yhdenvertainen.

3) Opetussuunnitelman perusteissa tulisi olla yhdenmukainen linjaus arviointiin sisältyvän kompensatioperiaatteen käyttämisestä, sillä nykyisiä ohjeita on mahdollista tulkita hyvin eri tavoin. Ohjeistuksen tarkentamisessa pitää parantaa erityisesti arvosanojen 4 ja 5 rajanvedon yksiselitteisyyttä. Opetussuunnitelman perusteiden tulisi kuvata, kuinka suuressa osassa tavoitteita oppilaan tulee saavuttaa arvosanan 5 kriteerin osaaminen, ja ovatko jotkut tavoitteet hyväksytyn suorituksen kannalta painokkaampia tai jopa välttämättömiä suorittaa hyväksytyllä tasolla. Arvosanojen 4 ja 5 rajanvedossa on myös syytä tarkastella, onko arvosanan 5 kriteerien kuvaama vaatimustaso oikea vai olisiko sitä joissain tapauksissa tarve nostaa. On myös syytä huomioida, että tarkasti määritelty hyväksytyn suorituksen raja ei itsessään ratkaise oppimisen pulmia, vaan sen lisäksi on varmistettava riittävä oppimisen tuki.

4) Opetussuunnitelman perusteissa olisi syytä tarkentaa työskentelyn arvioinnin ohjeistusta. Voimassa olevissa vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteissa on yleisten ja oppiainekohtaisten työskentelyn ohjeiden välillä ristiriitaisuutta, ja eri oppiaineiden välillä on eroja, joille ei ole selviä perusteita. Esimerkiksi arvioinnin yleisissä ohjeissa linjataan, että arviointi kohdistuu myös työskentelyyn, mutta sitä ei kuitenkaan huomioida kaikissa oppiaineissa.

Opetussuunnitelman perusteista ei myöskään käy aina selvästi ilmi, milloin puhutaan formatiivisesta työskentelyn arvioinnista kuten palautteesta, ja milloin puhutaan työskentelyn huomioimisesta lukuvuosiarvioinnissa tai päättöarvioinnissa. Tutkimuksen mukaan yksi ratkaisu työskentelyn arvioinnin selkiyttämiseen voisi olla, että oppiainekohtaisissa kuvauksissa ilmaistaisiin selkeästi, mitkä tavoitteet koskevat työskentelyä. Tämän lisäksi opetussuunnitelman perusteissa tulisi kuvata, mitkä näistä työskentelyn tavoitteista huomioidaan päättöarvioinnissa. Valinnoista olisi syytä käydä oppiaineet ylittävää periaatetason keskustelua.

Jyväskylän yliopiston raportissa (Kilpi et al. 2025) suositetaan perusopetuksen oppilaan arviointia perusopetuksessa kehitettävän seuraavasti: Opetettaville oppiaineille tulisi rakentaa valtakunnallinen tehtäväpankki, josta koulut ja opettajat voisivat tilata eri oppiaineiden arviointiin riittävän erottelevia tehtäväsarjoja oppilaidensa osaamistason määrittelemiseksi. Tehtäväsarjat perustuisivat opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin ja sisältöihin 6. vuosiluokan ja perusopetuksen päättyessä. Tehtäväsarjat arviointiohjeineen ohjaisivat opettajia yhdenmukaisempaan arviointikriteereiden käyttöön, minkä lisäksi ne konkretisoisivat oppilaille ja heidän huoltajilleen eri oppiaineissa edellytettävää osaamistasoa. Tehtäväsarjojen käyttö, samoin kuin oppilaiden saamat pisteet, olisivat vain opettajien itsensä käytössä, jotta niitä ei olisi mahdollista käyttää koulujen väliseen vertailuun tai rankinglistojen laatimiseen.

Lisäksi edellä mainitussa raportissa suositellaan, että perusopetuksen arviointinormeissa olevaa kompensatioperiaatetta täsmennettäisiin niin, että sitä tulkittaisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisesti. Raportissa suositellaan myös, että oppilaiden osaamista matematiikassa, äidinkiessä ja kirjallisuudessa sekä A1-kielessä arvioitaisiin systemaattisesti 7. luokan keväällä tai 8. luokan syksyllä. Näin opettajat sekä oppilaat ja heidän huoltajansa saisivat hyvissä ajoin ennen perusopetuksen päättövaihetta käsityksen oppilaan sen hetken osaamistasosta, minkä lisäksi oppilaan edistymistä on mahdollisuus seurata em. perustaitoja edellyttävissä oppiaineissa.

Työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi

Oppilaan arvioinnin kohteita ovat oppimisen ja osaamisen lisäksi työskentely ja käyttäytyminen. Näitä ohjataan opetussuunnitelman perusteissa erilaisin periaatein: työskentely arvioidaan osana oppiaineita, käyttäytyminen puolestaan oppiaineista erillisenä. Työskentely vaikuttaa oppiaineesta saatavaan arvosanaan, käyttäytyminen puolestaan ei saa vaikuttaa oppiaineen arvosanaan (OPH 2020).

Jyväskylän yliopiston sekä Helsingin yliopiston toteuttaman tutkimuksen mukaan (Pulkkinen et al. 2024) voimassa olevissa vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteissa on yleisten ja oppiainekohtaisten työskentelyn ohjeiden välillä ristiriitaisuutta, ja eri oppiaineiden välillä on eroja, joille ei ole selviä perusteita. Esimerkiksi arvioinnin yleisissä ohjeissa linjataan, että arviointi kohdistuu oppiaineessa myös työskentelyyn, mutta sitä ei kuitenkaan huomioida kaikissa oppiaineissa. Ketosen tutkimuksessa (2022) havaittiin, että kuntien opetussuunnitelmissa käyttäytymisen arvioinnin tavoitteet menevät usein päällekkäin työskentelyn arvioinnin kanssa. Tämä aiheuttaa epäselvyyttä opettajille, jotka kokevat arvioinnin rajojen häilyvinä ja vaikeasti tulkittavina. Tutkimus osoittaa, että vaikka tavoitteet ovat pääosin yhteneväisiä, esiintyy myös tulkinnanvaraisuutta ja päällekkäisyyksiä työskentelytaitojen arvioinnin kanssa. Tämä voi aiheuttaa haasteita arvioinnin johdonmukaisuudelle.

Käyttäytymisen arvioinnille ei ole voimassa olevissa opetussuunnitelman perusteissa kansallisia arviointikriteereitä. Useat kunnat ovat laatineet paikalliset käyttäytymisen arviointikriteerit eri vuosiluokille. Näissä korostetaan esimerkiksi hyvien tapojen noudattamista, sääntöjen seuraamista ja toisten huomioon ottamista. Kansallisten linjausten puuttuessa käyttäytymisen ja työskentelyn arviointikäytännöt eivät ole täysin yhdenmukaisia, mikä voi vaikuttaa oppilaiden tasa-arvoiseen kohteluun.

Opinnoissa eteneminen ja vuosiluokalta seuraavalle siirtyminen

Perusopetusasetuksessa on nykyisin säädetty lukuvuoden päätteeksi tehtävästä arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä. Nämä asetuksen säännökset on kuvattu edellä luvussa 2.1.

Kynnys luokalle jättämiseen näyttää viime vuosina nousseen. Luokalle jättämisen sijaan nykyisin ajatellaan, että oppilas etenee oman ikäluokkansa mukana ja hänelle tarjotaan riittävästi tukea niihin asioihin, joissa hänellä on vielä harjoiteltavaa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen pitää kuitenkin olla riittävän vahvaa, jotta oppilas sen avulla voi saavuttaa vuosiluokan tavoitteet. Luokalle jättämisen sosiaalisia seurauksia oppilaille pohditaan myös tarkoin. Luokalle jäämisestä usein seuraa, että oppilas joutuu erilleen ikäryhmästään ja aiemmista luokkatovereistaan.

Tilastojen perusteella luokalle jääneiden oppilaiden määrä on puolittunut vuodesta 2000 vuoteen 2019. Luokalle jätetään oppilaita huomattavasti vähemmän kuin vielä vuosituhanen vaihteessa. Yhteensä luokalle jäi 3 000 oppilasta vuonna 2000, ja 1 500 oppilasta vuonna 2019. Opinnoissa etenemistä säädellään perusopetusasetuksessa ja tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa. Luokalle jättäminen on kuulunut perusopetuksen normiperustaan nykyisessä muodossaan vuodesta 1998 alkaen, eikä säädösten osalta luokalle jättämisen mahdollisuuksia ole muutettu. Myös ehtojen suorittaminen sisältyy perusopetuksen normeihin edelleen.

Päättöarvioinnin kriteerien toimivuutta tarkastelleessa tutkimushankkeessa vuosina 2022–2023 (Pulkinen et al. 2024) tutkittiin perusopetuksen opetussuunnitelman arviointiuudistusten toimeenpanoa kunnissa ja kouluissa sekä uudistettujen arviointiperiaatteiden toimivuutta. Tutkimuksen perusteella opettajat kokevat päättöarvioinnin kriteerien olevan tulkinnallisia ja niissä käytettävien käsitteiden moniselitteisiä. Lisäksi opettajilla on monenlaisia tulkintoja siitä, miten arvioinnissa huomioidaan oppilaan työskentely ja miten parempi osaaminen jossain tavoitteessa voi kompensoida hylätyn tai heikomman osaamisen jossain toisessa tavoitteessa. Suosituksena esitetään, että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sisältyviä arviointiperiaatteita ja päättöarvioinnin kriteereitä pitää selkiyttää. Valtakunnallisia linjauksia tarvitaan etenkin oppiaineiden tavoitteiden painotuksiin, arvioinnin kompensatioperiaatteen käyttämiseen sekä työskentelyn arviointiin. Nykytilanteessa opettajat tulkitsevat arviointiohjeistusta eri tavoin ja se johtaa siihen, että arviointi ei ole oppilaille yhdenvertaista. Erityisesti hylätyn arvosanan ja arvosanan 5 rajanvedon yksiselitteisyyttä sekä työskentelyn arvioinnin ohjeistuksia tulee tarkentaa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti mahdollistaa se, että perusopetuksessa olisi riittävät ja kansallisesti yhtenäiset oppilaiden arviointiin ja opinnoissa etenemiseen liittyvät säännökset. Tavoitteena on, että oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin yhdenvertaisuutta vahvistettaisiin säädöksissä. Lisäksi täsmennettäisiin arvioinnin perustamista tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Lisäksi tavoitteena on, että perusopetuksessa olisi yhtenäiset periaatteet vuosiluokalta toiselle etenemisessä.

Lisäksi esityksessä annettaisiin täsmälliset asetuksenantovaltuudet. Perusopetusasetuksessa annettaisiin tarkemmat säännökset oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä, vuosiluokalta toiselle siirtymisestä sekä päättöarvioinnista. Vähimmäisosaamisen määrittelyllä turvattaisiin se, että oppilas saavuttaisi riittävät perustaidot vuosiluokalta toiselle edettäessä sekä perusopetuksen päättyessä.

Opetushallitus antaisi tarkemmat määräykset opetussuunnitelman perusteissa oppilaan osaamisen tavoitteista, opintosuoritusten arvioinnista ja todistuksiin merkittävistä tiedoista.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ja täsmennettäväksi perusopetuslain oppilaan arviointia koskevaa 22 §:ää. Oppilaan arvioinnin tehtävä ja tarkoitus määriteltäisiin. Arvioinnin tehtävänä olisi kuvata, miten oppilas on saavuttanut perusopetuksen oppimäärään sisältyvien perusopetuslain 11 §:ssä tarkoitettujen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteet, tai 20 i §:ssä tarkoitettujen toiminta-alueiden tavoitteet. Oppiaineiden tavoitteisiin sisältyisi oppilaan oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arviointi. Lisäksi arvioitaisiin oppilaan käyttäytymistä.

Oppilaan oppimista, osaamista, työskentelyä sekä käyttäytymistä tulisi arvioida yhdenvertaisesti, monipuolisesti ja suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja niistä johdettuihin arviointikriteereihin.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uudet 22 a § *oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättäminen* ja 22 b § *todistukset*. Näistä on säädetty lakia alemman asteisissa säännöksissä ja normistossa, kuten perusopetusasetuksessa, tuntijakoasetuksessa ja Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteissa. Esityksessä oppilaan arvioinnista ja vuosiluokalle siirtymisestä ja todistuksista säädettäisiin lain tasolla.

Ehdotettava sääntely ei muuttaisi nykyistä oppilaan arvioinnin keskeistä sisältöä, vaan vahvistaisi säädösperustaa nykyistä yhdenvertaisemmalle oppilaan arvioinnille siten, että sääntely määriteltäisiin nykyistä selkeämmin lain tasolla. Voimassa oleva oppilaan arvioinnin ohjaus perustuu pitkälti Opetushallituksen määräyksiin opetussuunnitelman perusteissa. Lisäksi ehdotettu sääntely täsmentäisi oppilaan osaamisen arviointia lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä, selkiyttäisi vuosiluokalta toiselle siirtymisen edellytyksiä sekä täsmentäisi vähimmäisosaamisen määrittelyä. Ehdotus säilyttäisi nykytilan mukaisesti arvioinnin monipuolisuuden ja arviointimenetelmien valintaa koskevan paikallisen pedagogisen vapauden.

Esityksessä on otettu huomioon se, että vain laissa voidaan säätää yksilöiden oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Asetuksella voidaan vain täydentää tai täsmentää lakia. Opetushallitukselle annettavaa toimivaltuutta antaa määräyksiä ei enää säädettäisi asetuksissa, vaan laissa. Lisäksi esityksessä on tehty muuta säädöshuoltoa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitys toteutetaan nykyisten taloudellisten resurssien puitteissa, joten sillä ei ole vaikutuksia valtion tai kuntien talouteen.

4.2.2 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Esitys vahvistaisi erityisesti oppilaan oikeutta yhdenvertaisuuteen ja yhdenvertaiseen kohteluun sekä sivistyksellisiä oikeuksia. Esitys parantaisi oppilaiden yhdenvertaista kohtelua yhtenäistämällä oppilaan arvioinnin perusteita ja vuosiluokalta toiselle siirtymisen periaatteita. Esitys vahvistaisi siten myös oppilaan sivistyksellistä oikeutta opetukseen.

4.2.3 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon

Yhdenvertaisuus perusopetuksen arvioinnissa tarkoittaa sitä, että kaikkia oppilaita kohdellaan yhdenvertaisesti ilman syrjintää esimerkiksi iän, sukupuolen, etnisyyden, kielen tai vamman perusteella, ja heillä on mahdollisuus osoittaa osaamisensa monin eri tavoin. Oppilaita ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan tai arvioida heidän henkilöön liittyvien ominaisuuksiensa tai terveydentilan perusteella.

Vuonna 2021 laki laajennetusta oppivelvollisuudesta astui voimaan ja oppivelvollisuusikä nousi 18 vuoteen. Jokaisen peruskoulunsa päättävän on haettava toisen asteen opintoihin lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa. Haun pohjana toimivat edelleen peruskoulun päättöarvosanat. Päättöarvioinnin vertailukelpoisuuden varmistaminen on tärkeää, sillä toisen asteen oppilaitoksiin hakeudutaan Suomen eri peruskouluista. Nykyisten arviointikriteerien

vaihtelevat tulkinnat muodostavat nykyisellään toiselle asteelle hakeutumisen vaiheessa yhdenvertaisuuskysymyksen, jossa tarvittaisiin nykyistä täsmällisempää ohjausta.

Esitys parantaisi oppilaiden yhdenvertaisuutta ja yhdenvertaista kohtelua, koska koulujen välillä on ollut vaihtelevuutta oppilaille annettujen arvosanojen osalta. Lisäksi työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnista puuttuu täsmällinen kansallinen ohjaus, mikä vaikuttaa oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Kun oppilaan arvioinnista säänneltäisiin kansallisella tasolla tarkemmin, yhdenmukaistaisi se koulujen käytäntöjä ja lisäisi arvioinnin yhdenvertaisuutta paitsi päättöarvioinnin, myös alempien vuosiluokkien lukuvuosi-arvioinnin osalta. Lisäksi esityksellä varmistettaisiin se, että toisen asteen koulutuksen järjestäjät voivat luottaa perusopetuksessa annettuun arviointiin siten, että päättöarvosana vastaa opiskelijan osaamista.

Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen

Sukupuolten välillä on nähtävissä eroja oppimistuloksissa, koulutukseen hakeutumisessa sekä koulutuksen keskeyttämisessä. Viimeisen vuosikymmenen aikana oppimistulokset ovat sukupuolituneet erityisesti tyttöjen hyväksi. Esimerkiksi lukutaidon osalta kansainvälisissä tutkimuksissa sekä kansallisissa oppimistulosten arvioinneissa on nähtävissä yhtäältä lukutaidon heikentyminen sekä toisaalta tyttöjen ja poikien ero lukutaidossa.

Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että etenkin päättöarvioinnissa on eroja sukupuolten välillä siten, että tytöt saavat samalla osaamistasolla parempia päättöarvosanoja kuin pojat. Arvioinnin tasa-arvo ei toteudu, mikäli esimerkiksi oppilaan sukupuoli, koulun sijaintikunnan kuntatyyppi tai vanhempien koulutustausta vaikuttavat päättöarviointeihin (Luhtajärvi, Betanzos & Vainikainen 2025).

Esitys lisäisi sukupuolten tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta oppilaan arvioinnin periaatteiden, opetussuunnitelman tavoitteiden sekä arviointikriteerien täsmentämisen myötä. Mikäli edellä mainitut arvioinnin perustana olevat tekijät ovat selkeät, yhdenmukaiset ja sitovat, vähenee koulun tai opettajan arviointilinjain vaikutukset arvosanoihin.

4.2.4 Lapsivaikutukset

Arviointia koskevan lainsäädännön täsmentämisellä on vaikutuksia ennen kaikkea lasten oikeuksien toteutumisen vahvistumiseen. Uudistuksella parannettaisiin oppilaiden yhdenvertaista kohtelua oppimisen ja osaamisen arvioinnissa. Nykytilanteessa oppilaan arvioinnilla ei ole selkeää lainsäädännöllistä perustaa, vaan arvioinnin linjaukset sisältyvät lainsäädäntöä alemman asteisiin normeihin. Lisäksi arvosanojen muodostamista koskevat periaatteet vaihtelevat normipohjasta huolimatta koulu- ja opettajakohtaisesti. Nykyisessä lainsäädännössä ei esitetä selkeästi arvioinnin tehtävää tai opinnoissa etenemisen edellytyksiä, millä on vaikutusta oppilaiden yhdenvertaisuuteen.

Esitys täsmentäisi oppilaan arvioinnin periaatteita ja vähimmäisosaamista koskevia vaatimuksia, mikä lisäisi jokaisen oppilaan mahdollisuuksia opinnoissa etenemiseen ja perusopetuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Esitykseen sisältyisi arvioinnin monipuolisuuden periaate sekä arvioinnin oppimista ohjaavan luonteen säilyttäminen. Oppilaan tulisi saada lukuvuoden aikana oppimista ohjaavaa palautetta. Lisäksi arvioinnista tulisi antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja hänen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalle. Arviointia voidaan pitää tärkeänä kodin ja koulun yhteistyön kannalta. Opintojen edistymisestä huoltajille ja muille lapsen laillisille edustajille säännöllisesti lukuvuoden aikana annettavat tiedot auttavat huoltajaa muun muassa tämän kasvatusvastuun toteuttamisessa.

Arvioinnin monipuolisuuden periaate tarkoittaisi, että arviointia tulisi toteuttaa monipuolisin menetelmin ja oppilaalle tulisi antaa erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Niitä oppilaita, joilla on esimerkiksi oppimisvaikeuksia, tuetaan uudistetun oppimisen ja koulunkäynnin tuen lainsäädännön nojalla. Tuen säädösten soveltamisella huolehditaan osaltaan siitä, että kaikilla oppilailla olisi mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen oppimäärä.

Oppilaan arvioinnista säätäminen lainsäädännössä ei yksin takaa oikeuksien toteutumista, vaan lainsäädännön toimeenpanolla opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisten opetussuunnitelmien tasolla sekä käytännön soveltamisella on suuri merkitys oikeuksien toteutumisessa.

Lasten kuuleminen on olennainen osa lapsivaikutusten arviointia. Koska arviointia koskevaan lainsäädäntöön ei esitetä sisällöllisesti merkittäviä muutoksia nykytilaan nähden, ei oppilaita ole lainsäädännön valmistelun yhteydessä erikseen kuultu. Lainsäädännön täsmennyksiä seuraa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistus, jonka valmistelussa oppilaita on tarkoituksenmukaista kuulla kattavasti. Opetussuunnitelman perusteissa määritellään oppimisen ja osaamisen arvioinnin linjaukset lainsäädäntöä tarkemmalla tasolla, jolloin opetussuunnitelmalinjaukset ovat myös oppilaiden kokemuksia lähempänä ja selkeämmin oppilaiden käsiteltävänä. Lapsia ja nuoria on tarkoituksenmukaista ja tärkeää kuulla siinä vaiheessa, kun tehdään opetussuunnitelman perusteiden täsmennyksiä.

4.2.5 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vaikutukset Opetushallituksen toimintaan

Esityksellä on vaikutuksia opetussuunnitelman perusteisiin ja paikallisiin opetussuunnitelmiin. Opetushallituksen tehtävänä on määrätä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista.

Oppilaan arviointia koskevan lainsäädännön muuttuessa esityksen mukaisesti tulisi Opetushallituksen käynnistää esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden päivittäminen lain mukaisiksi. Esitys vaikuttaisi myös oppiaineita koskeviin opetussuunnitelman perusteiden osuuksiin, joten sisällöllisesti opetussuunnitelman perusteita tulisi uudistaa varsin laajasti. Opetussuunnitelmien perusteiden ja opetussuunnitelmien laatimiseen varattaisiin kuitenkin riittävä siirtymäaika. Valmistelu voitaisiin käynnistää, kun uusi lainsäädäntö on hyväksytty. Opetuksen järjestäjien tulisi opetussuunnitelmien perusteiden valmistuttua laatia niiden mukaiset uudet opetussuunnitelmat. Uudet opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön arviolta syksyllä 2028.

Lainvalmistelussa on huomioitu Opetushallituksen toimivaltuudet säätämällä niistä sisällöllisesti tarkemmin.

Vaikutukset opetuksen järjestäjien toimintaan

Esitys ei asettaisi uusia velvoitteita viranomaisille. Opetuksen järjestäjien tulisi päivittää paikalliset opetussuunnitelmat opetussuunnitelman perusteiden määräysten mukaisesti. Esitys vaikuttaisi myös oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen määrittelyyn, mikä toteutuessaan olisi varsin laaja opetussuunnitelmien uudistus. Tarkoituksena olisi, että lainsäädäntö ja opetussuunnitelman perusteet muodostaisivat nykyistä selkeämmän normipohjan, mikä osaltaan helpottaisi paikallista opetussuunnitelmatyötä.

Oppilaan arviointia koskevan sääntelyn täsmentämisen voidaan arvioida helpottavan opettajan toteuttamaa arviointia sekä arviointia koskevaa päätöksentekoa. Etenkin opetussuunnitelman perustetasolla määriteltävien täsmällisempien tavoitteiden, sisältöjen ja arviointikriteerien arvioidaan tuovan opettajalle selkeämmän perustan arvioinnin toteuttamiselle. Arvioinnin toteuttamisessa säilytettäisiin nykytilan mukainen menetelmiä koskeva pedagoginen vapaus, minkä myötä varmistettaisiin arvioinnin monipuolisuus yleisenä periaatteena.

Vaikutukset lupa- ja valvontaviraston ja muiden viranomaisten toimintaan

Lupa- ja valvontavirasto käsittelee esi- ja perusopetuksen perusopetuslain 42 §:n mukaisia oikaisuvaatimuksia sekä lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (530/2025) nojalla muun muassa hallintolain (434/2003) mukaisia kanteluita, joissa arvioidaan, onko opetuksen järjestäjä noudattanut lakia.

Perusopetuslain 42 c §:n mukaan opinnoissa etenemistä tai vuosiluokalle jättämistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista on pyydetävä kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä. Pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, saa vaatia oikaisua lupa- ja valvontavirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen lupa- ja valvontavirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi.

Esityksen mukainen lainsäädännön täsmentäminen ja yhdenmukaistaminen kohdistuu nimenomaan edellä mainittuihin osa-alueisiin. Esityksellä voidaan arvioida olevan lain toimeenpanon alkuvaiheessa jossain määrin vaikutuksia lupa- ja valvontavirastoon tulevien oikaisuvaatimusten määrään. Voidaan kuitenkin arvioida, että pitkällä aikavälillä esitetty lainsäädännön täsmentäminen vähentäisi oppilaan arviointiin liittyvien kanteluiden ja oikaisuvaatimusten määrää, koska osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi täsmentyvät kansallisella tasolla. Esitys ei asettaisi uusia velvoitteita viranomaisille.

4.2.6 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Oppilaan arviointia koskevan lainsäädännön täsmentäminen hallitusohjelman mukaisen osaamistakuun toteutumiseksi on rakenteellinen uudistus, jonka avulla voidaan saavuttaa pysyvää parannusta perusopetuksen oppilaiden opinnoissa etenemiseen ja perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen. Osaamistakuun toteuttamisen voidaan pitkällä aikavälillä arvioida nostavan yleisesti kansallista osaamistasoa, koska täsmällisempien osaamistavoitteiden määrittely opinnoissa etenemisen edellytyksenä ohjaa myös vaatimustason nostamiseen.

Päättöarvosanoilla on yhteiskunnan kannalta erityinen asema, sillä ne viitoittavat oppilaan tulevaa koulutuspolkua ja määrittävät seuraavalle koulutusasteelle tai työelämään astuvien kansalaisten osaamista ja valmiuksia. Siksi päättöarvosanojen validiutta on punnittava vakavasti eri näkökulmista. Kansainvälisissä tutkimuksissa on dokumentoitu suurta vaihtelua siinä, mitä arvosanoihin sisällytetään, miten ne annetaan ja millaisia vaikutuksia niillä on.

Opettajan työn sekä opettajankoulutuksen vetovoimaa ovat viime vuosina haastaneet käsitykset opettajan työn heikentyneistä olosuhteista. Oppilaan arviointia koskevan normiston ja etenkin opetussuunnitelman selkiyttäminen vähentää opettajien työn haastavuutta ja sen myötä lisää ammatin veto- ja pitovoimaa.

4.2.7 Vaikutukset tietosuojaan ja tiedonhallintaan

Esityksessä ehdotettuun sääntelyyn liittyvä henkilötietojen käsittely kuuluisi yleisen tietosuojasetuksen (luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679) soveltamisalaan. Kun on kyse tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä, kansallinen erityislainsäädäntö on mahdollista silloin, kun tietosuojasetus nimenomaisesti jättää jäsenvaltioille kansallista sääntelyliikkumavaraa.

Yleisen tietosuojasetuksen mukaan henkilötietojen käsittelyllä tulee olla asetuksen 6 artiklan mukainen oikeudellinen perusta. Kansallinen, asetusta tarkentava lainsäädäntö on mahdollista muun muassa silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c-alakohtaan, minkä mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Koska henkilötietojen käsittely perustuisi lakisääteiseen velvoitteeseen, voidaan henkilötietojen käsittelystä siten antaa asetusta tarkempaa kansallista lainsäädäntöä ja kansallista liikkumavaraa on mahdollista käyttää.

Oppilaan arviointi on perustunut voimassa olevaan perusopetuslain 22 §:ään. Esityksessä tarkennettaisiin oppilaan arviointia koskevaa pykälää määrittelemällä muun muassa oppilaan arvioinnin periaatteet ja perusteet. Oppilaaseen kohdistuvasta arvioinnista, arvioinnista päättämisestä ja todistuksista on säädetty asetuksessa ja osittain määrätty Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteissa. Nämä asiat nostettaisiin esityksessä lain tasolle. Asetuksessa ja Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteissa annettaisiin tarkempia säännöksiä ja määräyksiä laissa täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määritellyistä asioista.

Voimassa olevassa lainsäädännössä oppilaan arviointiin sisältyy nykyisinkin henkilötietojen käsittelyä. Esityksessä käsiteltävien henkilötietojen joukon ei katsota laajentavan nykyisen lainsäädännön nojalla käsiteltävää henkilötietojen ja rekisteröityjen joukkoa. Sääntelyn kohteena ei ole uusi viranomainen, uusi tietojärjestelmä eikä uusi tietovaranto.

Esityksellä on kuitenkin vaikutuksia jossain määrin opetuksen järjestäjillä käytössä oleviin tietojärjestelmiin ja kansalliseen tietovarantoon.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Vaihtoehtona olisi ollut säilyttää nykytilanteen mukainen normipohja siten, että oppilaan arvioinnin kansallinen ohjaus toteutuisi opetussuunnitelman perustetasolla, ja lainsäädäntö ei varmistaisi oppilaan oikeuksia eikä lisäisi oppilaiden yhdenvertaista kohtelua. Tämä ei olisi kuitenkaan mahdollista oppilaan oikeuksien kannalta eikä vastaisi hallitusohjelman kirjausta.

Lain valmistelun yhteydessä pohdittavana oli vaihtoehto työskentelyn ja käyttäytymisen poistamiselle oppilaan arvioinnin sääntelystä. Tämä olisi kohdentanut oppilaan arvioinnin oppimiseen ja osaamiseen. Lain valmistelun yhteydessä selvitettiin opettajien ja rehtorien näkemyksiä oppilaan arvioinnin lainsäädännön uudistamistarpeista, minkä yhteydessä selvitettiin nimenomaan myös työskentelyn ja käyttäytymisen arviointia koskevia näkemyksiä. Vastausten perusteella selkeä enemmistö opettajista ja rehtoreista pitää työskentelyn ja

käyttäytymisen arviointia tärkeänä ja toivoo poistamisen sijaan niiden täsmentämistä kansallisesti.

Lisäksi vaihtoehtona olisi ollut arviointimenetelmiä koskevien periaatteiden tarkempi sääntely. Tätä koskien esimerkiksi kansallisten kokeiden tarpeellisuus on noussut aika ajoin koulutusta ja oppilaan arvioinnin yhdenvertaisuutta koskevaan keskusteluun. Kansalliset kokeet arviointiperustana olisi edellyttänyt kokonaan erillistä sääntelyä sekä niiden valmistelua ja ylläpitämistä koskevaa resursointia. Perusopetuslain osalta nähtiin tarkoituksenmukaisena säilyttää nykytilan mukainen menetelmällinen vapaus, mutta täsmentää tavoitteiden ja sisältöjen osalta arvioinnin kohdentumista ja saavuttamista opinnoissa etenemisen edellytyksenä. Lainsäädännön ja sen mukaisten opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanon tueksi on mahdollista laatia kansallisella tasolla esimerkiksi oppilaan arviointia tukeva tehtäväpankki.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Oppilaan arviointia koskevaa lainsäädäntöä on tarkasteltu suhteessa Pohjoismaiden lainsäädäntöön johtuen koulutusjärjestelmien samanlaisuudesta. Kaikissa pohjoismaissa opettajan toteuttamaa oppilaan arviointia ohjataan lainsäädännöllä sekä kansallisilla opetussuunnitelman perusteilla tai opetussuunnitelmalinjauksilla. Oppilaan arviointi nähdään pääsääntöisesti oppimista ohjaavana ja edistävänä prosessina, jossa oppilaan aktiivinen rooli ja itsearviointi ovat keskeisiä. Samalla pyritään varmistamaan etenkin päättöarvosanojen vertailukelpoisuus yhtenäisten arviointikriteerien avulla. Opetussuunnitelmalinjausten lisäksi kansallisia kokeita käytetään Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Islannissa. Tanskassa ja Norjassa on käytössä peruskoulun päättökokeita, joiden arvosanat sisältyvät päättötodistukseen ja joita käytetään toisen asteen opiskelijavalinnassa. Ruotsissa on kansallisten kokeiden merkitystä päättöarvosanojen muodostamisessa ja toisen asteen opiskelijavalinnoissa niin ikään lisätty.

Suomessa oppilaan arviointia säätelevät perusopetuslaki ja perusopetusasetus. Suomessa oppilaan arviointi perustuu opettajan toteuttamaan arviointiin ja opetussuunnitelman perusteisiin sisältyviin valtakunnallisiin arviointikriteereihin. Arvioinnin tavoitteena on tukea oppimista, ohjata opiskelua ja kehittää oppilaan itsearviointitaitoja. Arviointi on monipuolista ja kohdistuu osaamisen lisäksi työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Arviointi voi olla sanallista tai numeerista, ja käytössä on asteikko 4–10. Suomessa ei ole käytössä pakollisia kansallisia päättökokeita.

Ruotsissa oppilasarviointia säätelee koululaki (Skollagen 2010:800), joka sisältää määräyksiä arvioinnin tarkoituksesta, arvosanojen antamisesta ja oppilaan oikeuksista. Arviointi perustuu kansallisiin opetussuunnitelmiin ja arviointikriteereihin, jotka määrittelee Skolverket (Ruotsin kouluvirasto). Ruotsissa oppilaan arviointi perustuu kansallisiin tavoitteisiin ja arviointikriteereihin, ja käytössä on arvosana-asteikko A–F, jossa E on alin hyväksytty arvosana. Ruotsissa järjestetään kansallisia kokeita (nationella prov) 3., 6. ja 9. luokilla muun muassa ruotsin, englannin ja matematiikan oppiaineissa.

Norjassa oppilasarviointia ohjaa opplæringsloven eli koulutuslaki. Lain mukaan oppilaan arvioinnin tulee olla oppimista tukevaa ja perustua oppilaan suoriin suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin. Arviointia koskevat tarkemmat ohjeet, jotka antaa Utdanningsdirektoratet (Norjan opetusvirasto). Laki korostaa myös oppilaan oikeutta saada palautetta ja osallistua arviointiin. Norjassa oppilaan arviointi nähdään oppimista tukevana prosessina, jossa korostetaan myös oppilaan kykyä arvioida omaa oppimistaan. Arviointi perustuu oppimistavoitteisiin ja jatkuvaan palautteeseen, ja käytössä on arvosana-asteikko 1–6,

jossa 2 on alin hyväksytty arvosana. Norjassa järjestetään kansallisia kokeita (nasjonale prøver) 5., 8. ja 9. luokilla lukemisen, englannin ja matematiikan osaamisen arvioimiseksi.

Tanskassa oppilasarviointia säätelee Folkeskoloven, eli kansankoululaki. Lain mukaan arvioinnin tulee tukea oppilaan oppimista ja kehitystä. Tanskassa oppilaan arviointia koskevat määräykset ovat osa laajempaa koululainsäädäntöä, joka kattaa myös oppilaan oikeudet ja velvollisuudet. Tanskassa oppilaan arviointi tukee oppimista ja ohjaa oppilasta kohti asetettuja tavoitteita. Formatiivinen arviointi on keskeisessä roolissa, ja oppilaat osallistuvat itsearviointiin. Arvosana-asteikko ulottuu 12:sta miinus kolmeen, ja alin hyväksytty arvosana on 02. Tanskassa käytetään kansallisia testejä, joita järjestetään 2.–8. luokilla eri oppiaineissa.

Islannissa oppilasarviointia säätelee laki perusopetuksesta (Grunnskólalög nr. 91/2008). Islannin opetusviranomainen (Menntamálastofnun) antaa tarkemmat ohjeet oppilaan arvioinnin toteuttamisesta. Islannissa oppilaan arviointi perustuu kansallisiin opetussuunnitelmiin ja tukee oppilaan oppimista ja yksilöllistä kehitystä. Arviointi on sekä formatiivista että summatiivista, ja oppilaat osallistuvat aktiivisesti itsearviointiin. Arvosana-asteikko on 1–10, ja alin hyväksytty arvosana on 5. Islannissa järjestetään kansallisia kokeita (samræmd próf) 4., 7. ja 9. luokilla. Kokeet mittaavat lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan osaamista.

6 Lausuntopalaute

Lausuntoa pyydettiin opetuksen järjestäjiltä, viranomaisilta, liitoilta, järjestöiltä, yhdistyksiltä sekä muilta keskeisiltä toimijoilta yhteensä 103 taholta ja lausuntoja annettiin 79 kappaletta.

Lausuntoja saatiin seuraavilta tahoilta. Autoalan Palveluntuottajat Ry, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Elinkeinoelämän keskusliitto, Erilaisten oppijoiden liitto ry, Espoon kaupunki, Etelä-Pohjanmaan kunnat yhdessä, Finlands svenska lärarförbund FSL, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf, Harjoittelukoulujen rehtorit Harre ry, Helsingin kaupunki kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, Helsingin yliopisto, Imatran kaupunki, Inkoon kunta kasvatuksen ja Opetuksen toimiala, Invalidiliitto ry, Joensuun kaupunki/koulutuspalvelut, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Jyväskylän kaupungin sivistyspalvelut, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän yliopisto Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto Liikuntatieteellinen tiedekunta, Kajaanin kaupunki, sivistystoimiala, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Kuurojen Liitto ry, Käsityönopettajien Liitto, Slöjdläraryrbundet ry, Lapin yliopisto, Lappeenrannan kaupunki, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Liikunnan ja terveystiedon opettajat ry., Lupa- ja valvontavirasto, Matemaattisten Aineiden Opettajien Liitto MAOL ry, Miesten tasa-arvo ry, Mikkelin kaupunki, sivistystoimi, Niilo Mäki Instituutti, Nokian kaupunki / opetuspalvelut, Nuorisotutkimusseura ry, Näkövammaisten liitto ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Opetushallitus, Oulun kaupunki/Perusopetus- ja nuorisopalvelut, Pesäpuu ry, Porin kaupunki, Porvoon kaupunki, perusopetus- ja lukiokoulutuspalvelut, Pro Teknologia ry, Pääkaupunkiseudun ateistit ry, Raahen kaupunki /opetustoimi, Rautalammin kunta, Saamelaiskäräjät, Savonlinnan kaupunki, Sivistysala ry, Sonkajärven kunta, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus, Suomen kielen ja kirjallisuuden opettajat ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Kustannusyhdistys, Suomen Lukiolaisten Liitto, Suomen Luokanopettajat ry, Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry, Suomen opinto-ohjaajat ry, Suomen Rehtorit ry, Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf, Tampereen kaupunki Sivistyspalvelut, Teknisten aineiden opettajat - TAO r.y., Teknologiateollisuus ry, Teollisuusliitto ry., Valteri-koulu, Vammaisfoorumi ry, Vantaan kaupunki, Vapaa-ajattelijain liitto ry, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Yksityiskoulujen Liitto ry ja 7 yksityishenkilöä.

Lähes kaikki lausunnonantajat pitivät esitystä ja sen tavoitteita kannatettavana. Erityisesti kannatettiin oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin periaatteiden nostamista lain tasolle. Myös arvioinnin kytkeminen tavoitteisiin ja arviointikriteereihin sekä vähimmäisosaamisen määrittely nähtiin tärkeänä arvioinnin yhdenvertaisuuden ja vertailtavuuden kannalta. Katsottiin, että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sisältyviä arviointiperiaatteita ja päättöarvioinnin kriteereitä tulisi selkiyttää. Yksittäiset lausunnonantajat pohtivat sitä, että tuovatko ehdotetut lakimuutokset riittävää muutosta oppilaan arviointiin, tai korjaavatko ne nykyisiä epäkohtia.

Kannatettavana pidettiin linjausta siitä, että arviointiin sisällytetään erikseen työskentelyn arviointi ja että siihen veloitetaan kaikki arviointiin osallistuvat opettajat. Työskentelyn kehittäminen, mukaan lukien työskentelyn edistymisen arviointi, nähtiin keskeisenä osana koulun kasvatustehtävää.

Muutamissa lausunnoissa nostettiin esille, että esityksessä ei ole otettu riittävällä tavalla huomioon oppilaan arviointiin liittyviä kysymyksiä silloin kun oppilas suorittaa perusopetuksen oppimäärää kotiopetuksessa tai erityisessä tutkinnossa. Esityksessä ei ole otettu riittävästi huomioon esiopetuksessa olevan oppilaan arviointia. Myös lain soveltamisala aikuisten perusopetukseen tulisi selkiyttää. Osa lausunnonantajista piti puutteena sitä, että esityksessä ei käsitellä oppilaan itsearviointia.

Valtaosa lausunnonantajista piti tärkeänä sitä, että vähimmäisosaaminen määritellään kansallisesti yhtenäisillä kriteereillä, jotta perusopetuksen päättöarvosanat antavat realistisen ja luotettavan kuvan oppilaan osaamisesta jatko-opintoihin siirryttäessä. Enemmistö lausunnonantajista kannatti sitä, että oppilas etenee vuosiluokalta toiselle vain saavutettuaan vähimmäisosaamisen.

Perusopetuksen arviointinormeissa olevan kompensatioperiaatteen määrittelyä valtakunnallisesti kannatettiin. Katsottiin, että opetussuunnitelman perusteissa olisi hyvä täsmentää tarkasti käsite kompensatioperiaate. Tällä hetkellä kompensatioperiaatteen tulkinta ja soveltaminen kouluarjessa haastaa arvioinnin yhdenvertaisuutta. Pitäisi määritellä tarkemmin, kuinka laajaa kompensointi voi olla. Kokonaisen sisältöalueen kaikkia tavoitteita ei voi kompensoida, vaikka toisella sisältöalueella olisi hyvää osaamista.

Yhdeksännnen vuosiluokan välitodistuksen antamisen velvoittavuutta pidettiin laajasti kannatettavana. Useat lausunnonantajat, etenkin opetuksen järjestäjät, toivoivat lisäksi valtakunnallisesti yhtenäisiä todistusmalleja otettavaksi käyttöön.

Lausunnonantajien näkemykset tuntijaosta olivat osin vastakkaisia, osa katsoi tarpeelliseksi tuntijakoasetuksen avaamisen, osa puolestaan ei. Lisäksi nostettiin esiin useita asetustasoisia ehdotuksia. Tuotiin esille, että oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt tulisi vuosiluokkaistaa valtakunnallisesti kokonaisuudessaan.

Useat lausunnonantajista totesivat, että uudistuksen kokonaisarviointi voidaan tehdä vasta sitten, kun perusopetuslakia täsmentävä asetusta sekä opetussuunnitelman perusteet on annettu. Nykyinen kunta- ja koulukohtainen vaihtelu vaarantaa oppilaiden yhdenvertaisuuden.

Esityksen aikataulua pidettiin tiukkana ja haastavana. Muutokset edellyttävät opetussuunnitelmien päivittämistä, arviointikäytäntöjen yhtenäistämistä ja opettajien kouluttamista.

Lausuntopalautteen perusteella tehdyt muutokset

Annetun lausuntopalautteen perusteella esitykseen tehtiin useita täsmennyksiä ja lisäyksiä. Vaikutusten arviointeja on täsmennetty erityisesti vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden osalta ja viranomaisvaikutusten osalta. Lisäksi valtuussäännöksiä on täsmennetty.

Koska esityksen arviointia koskevia pykälä ei voitaisi soveltaa sellaisenaan esiopetukseen ja aikuisten perusopetukseen, täsmennettiin lain soveltamisalaa koskevaa 1 §:ää ja aikuisten perusopetusta koskevaa 46 §:ää. Lisäksi lisättiin *oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia* (22 §) koskevaan pykälään esiopetusta koskeva 5 momentti.

Oppilaan *arviointia ja opinnoissa etenemisestä päättämistä* koskevaa 22 a §:ää on tarkennettu yleisen koulumenestyksen ja oppilaan ja huoltajan kuulemisoikeuden osalta. Lisäksi on täsmennetty tukitoimien ensisijaisuutta ennen oppilaan luokalle jättämistä. Oppilaan ja huoltajan kuulemisvelvoitetta ei laajennettu koskemaan sitä tilannetta, kun oppilas on jäämässä luokalle hylätyn arvosanan perusteella, koska tätä koskien on annettava oppilaalle ja huoltajalle tietoja jo lukuvuoden aikana.

Lausuntoversiossa perusopetuslain 20 f §:ään (*tukea koskeva päätös*) ehdotettiin muutosta, jonka tarkoituksena olisi ollut säilyttää varhennetun oppivelvollisuuden päätöksenteko pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksentekoa vastaavana. Saadun lausuntopalautteen perusteella katsottiin, että kyseinen tarkennus olisi tarkoituksenmukaisempaa tehdä perusopetuslain 20 c §:ään (*oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen*), minkä vuoksi lausuntoversiossa ehdotetusta 20 f §:n 1 momentin muutoksesta luovuttiin.

7 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisala. Pykälän 2 momentissa säädetään muun muassa siitä, mitä lain pykälä ei sovellettaisi esiopetukseen. Viittaussäännöksen ehdotetaan lisättäväksi 22 §:n *oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi* 1–4 momentit. Lisäksi esiopetukseen ei sovellettaisi oppilaan arviointia ja opinnoissa etenemisestä päättämistä koskevaa 22 a §:ää ja todistuksia koskevaa 22 b §:ää.

20 c §. Oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin lisäys siitä, että oppilaskohtaisia tukitoimia tulisi antaa myös ennen perusopetuksen alkamista oppilaille, joiden oppivelvollisuutta on oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin nojalla varhennettu oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi sekä oppilaille, joiden perusopetus järjestetään oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti.

Tämä vastaisi aiempaa tilannetta ja 31.7.2026 saakka voimassa olevaa pidennetyn oppivelvollisuuden sääntelyä ja ohjausta, eli oppivelvollisuuslain (1214/2020) 2 §:ää ja Opetushallituksen antamia määräyksiä esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista. Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaille on aiemmin poikkeuksetta tehty päätös erityisestä tuesta. Perusopetuslain muutoksen (1090/2024) yhteydessä lainsäätäjän tarkoituksena ei ole ollut muuttaa pidennetyn oppivelvollisuuden järjestämisen ja toteuttamisen nykytilaa, tätä koskevaa päätöksentekoa eikä myöskään päätöksen tekemisen velvoitteita poistamalla ja siten heikentämällä sellaisten oppilaiden oikeusturvaa, joilla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite.

Ehdotetulla muutoksella selkiytettäisiin nykytilaa ja vahvistettaisiin näiden oppilaiden oikeutta saada tarpeensa mukaisesti perusopetuslain mukaiseen tuen tarpeen arviointiin ja suunnitellaan sekä tukea koskevaan päätökseen perustuvia oppilaskohtaisia tukitoimia. Esitys täsmentäisi sitä, että oppivelvollisuuslaissa ja perusopetuslaissa tarkoitettu oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite aiheuttaa sekä ennen perusopetuksen alkamista että perusopetuksen aikana aina sellaisia yksilöllisiä tuen tarpeita, joihin ei voida riittävästi vastata perusopetuslain 20 b §:n mukaisilla oppimisedellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla.

Lasten ja oppilaiden oikeuksien toteutumisen kannalta on keskeistä, että jatkossa sekä esiopetuksessa varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevat ja perusopetuksessa perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti opiskelevat oppilaat saisivat oppimisen ja koulunkäynnin tukea aiempaa vastaavasti, mikä tarkoittaa ryhmäkohtaisten tukimuotojen lisäksi aina oppilaskohtaisia tukitoimia ja niihin sisältyvää erityisopettajan opetusta. Tämä lisäys ei tuottaisi opetuksen järjestäjille uusia velvoitteita, mutta yhtenäistäisi esiopetuksen ja perusopetuksen tilannetta siten, että perusopetuslain 20 f §:n mukainen tukea koskeva päätös tehtäisiin aina, kun esi- tai perusopetuksen oppilaan tilanteeseen liittyisi oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite, jonka perusteella oppivelvollisuutta varhennetaan. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään 1.8.2026 alkaen oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesti.

20 i §. *Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin teknisuonteinen korjaus, jolloin sana *voidaan* korvattaisiin sanalla *tulee*. Momentissa on säädetty tilanteista, joissa oppilaan opetus oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella järjestetään perusopetuslain 4 a -luvun mukaisten tukitoimien avulla. Momenttiin tehtävä korjaus vastaisi oikeaa voimassa olevaa asiantilaa. Kyseisissä tilanteissa ei ole mahdollista, että oppilaalle ei tulisi antaa tämän tarvitsemia tukitoimia.

Näin ollen, jos oppilaalla on ennen perusopetuksen alkamista ollut oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu varhennetun oppivelvollisuuden päätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeena tai niiden lisäksi perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisen tarpeena taikka jos oppilaan perusopetuksen aikana ilmenevä, oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite olisi laadultaan sen kaltainen, että se olisi johtanut oppilaan oppivelvollisuuden varhentamiseen oppilaan ollessa 5- tai 6-vuotias, oppilaan opetus *tulisi järjestää* tämän luvun mukaisten tukitoimien avulla.

22 §. *Oppilaan arviointi.* Pykälää ja pykälän otsikkoa esitetään muutettavaksi. Pykälän uusi otsikko olisi *Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi*. Uusi otsikko kuvaisi paremmin pykälään esitettäviä muutoksia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että arvioinnin tehtävänä on kuvata oppilaan osaamiseen perustuen, miten oppilas on saavuttanut perusopetuksen oppimäärään sisältyvien perusopetuslain 11 §:n mukaisten oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteet tai perusopetuslain 20 i §:n mukaisten toiminta-alueiden tavoitteet. Perusopetuksen oppimäärä voitaisiin suorittaa oppiaineittain myös perusopetuslain 20 h §:n nojalla tavoitekokonaisuuksittain, tai oppiaineiden oppimääriä voidaan oppilaskohtaisesti rajata. Tavoitekokonaisuuksittain tai rajatun oppimäärän mukaisesti opiskelevan oppilaan oppiminen, osaaminen ja työskentely arvioitaisiin oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa määriteltujen tavoitteiden mukaisesti. Niin ikään toiminta-alueittain

opiskelevan oppilaan oppiminen ja osaaminen arvioitaisiin oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti.

Momentissa säädettäisiin, että arviointi kohdistuisi oppilaan oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn. Sääntelyllä tarkoitettaisiin, että oppiaineiden tavoitteet muodostaisivat arvioinnin keskiön, ja oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä tulisi arvioida suhteutettuna niihin. Tällä tarkoitettaisiin, että oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteisiin tulisi sisältyä selkeästi määritelty työskentelyn tavoitteet.

Lisäksi arvioitaisiin oppilaan käyttäytymistä. Käyttäytymisen arviointi tehtäisiin aina erillisenä oppiaineiden tavoitteisiin perustuvasta arvioinnista. Käyttäytymistä tulisi arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että oppilaan oppimista, osaamista, työskentelyä sekä käyttäytymistä tulisi arvioida yhdenvertaisesti, monipuolisesti ja suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja niistä johdettuihin arviointikriteereihin. Arviointikriteereillä tarkoitettaisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Kriteerit eivät olisi oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelisivät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason. Yhdenvertaisuudella tarkoitettaisiin, että arviointi perustuisi kaikilta osin oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun ilman syrjintää esimerkiksi iän, sukupuolen, etnisyyden, kielen tai vamman perusteella. Oppilasta ei saisi asettaa eriarvoiseen asemaan tai arvioida henkilöön liittyvien ominaisuuksiensa, vamman tai terveydentilan perusteella. Jokaisen oppilaan tulisi saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Monipuolisuudella tarkoitettaisiin, että arviointi perustuisi eri menetelmin kerätyihin näyttöihin. Oppilaalle tulisi tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin sekä tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin.

Opettaja valitsisi arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointimenetelmien valinnassa olisi otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voitaisi arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita. Arvioinnin suhteesta tavoitteisiin tarkoitettaisiin, että oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua vuosiluokittain määriteltyihin oppiaineiden tavoitteisiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että lukuvuoden aikana toteutettavaan arviointiin tulisi sisältyä ohjaavaa palautetta. Tällä tarkoitettaisiin, että oppilaan oppimisesta ja osaamisesta sekä työskentelystä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin olisi annettava ohjaavaa palautetta lukuvuoden aikana. Lisäksi annettaisiin palautetta oppilaan käyttäytymisestä. Palaute olisi luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja tukevaa opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutusta. Palaute ei edellyttäisi opettajalta dokumentointia.

Lisäksi momentissa säädettäisiin, että oppilaan opintojen edistymisestä oppiaineiden tavoitteiden mukaisesti tulisi antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Tällä tarkoitettaisiin tietojen antamista lukuvuoden aikana lukuvuoden päätteeksi tehtävän arvioinnin lisäksi. Tietoja voitaisiin antaa väliarviointien yhteydessä esimerkiksi välitodistuksin. Tiedoista tulisi käydä ilmi esimerkiksi se, että oppilas olisi vaarassa saada hylätyn arvosanan lukuvuosiarviointissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä arvioitaisiin oppilaan osaaminen ja työskentely suhteessa perusopetuslain 11 §:n mukaisten oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteisiin tai perusopetuslain 20 i §:n mukaisten

toiminta-alueiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävän arvioinnin sekä päättöarvioinnin kohteena olisivat oppilaan osaaminen ja työskentely suhteessa perusopetuslain 11 §:n 1 momenttiin sisältyvien oppiaineiden tavoitteisiin tai perusopetuslain 20 i §:n mukaisten toiminta-alueiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi sekä päättöarviointi olisivat luonteeltaan arviointia, joka perustuisi oppilaan suorituksiin suhteessa tavoitteisiin. Perusopetuksessa annetun arvioinnin olisi tärkeää antaa realistinen kuva oppilaan osaamistasosta. On oppilaan etu, että hän saisi osaamistaan vastaavan arvioinnin ja että hän voisi luottaa saamaansa arviointiin erityisesti siksi, että yhteishaussa opiskelijavalinnat perustuvat joko kokonaan tai osittain hakijan perusopetuksen päättöarviointiin.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin esiopetuksessa olevan oppilaan arvioinnista. Momentin mukaan esiopetuksessa olevan oppilaan oppimista arvioitaisiin suhteessa esiopetuksen tavoitteisiin noudattaen oppilaan arvioinnin yleisiä periaatteita.

Esiopetuksessa oppilaan arvioinnin yleisillä periaatteilla tarkoitettaisiin sitä, että oppilaan oppimista ja osaamista tulisi arvioida yhdenvertaisesti, monipuolisesti ja suhteessa esiopetukselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhdenvertaisuudella tarkoitettaisiin, että arviointi perustuisi kaikilta osin oppilaan yhdenvertaiseen kohteluun ilman syrjintää esimerkiksi iän, sukupuolen, etnisyyden, kielen tai vamman perusteella. Oppilasta ei saisi asettaa eriarvoiseen asemaan tai arvioida henkilöön liittyvien ominaisuuksiensa, vamman tai terveydentilan perusteella. Monipuolisuudella tarkoitettaisiin, että arviointi perustuisi erilaisiin menetelmiin. Opettaja valitsisi arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja esiopetuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaan arvioinnin ensisijaisena tarkoituksena olisi se, että oppilaan arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään esiopetuksen opetusryhmän opetusta.

Lukuvuoden aikana toteutettavaan arviointiin tulisi sisältyä ohjaavaa palautetta, joka olisi luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja tukevaa opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutusta. Palaute ei edellyttäisi opettajalta dokumentointia.

Lisäksi momentissa säädettäisiin, että oppilaan edistymisestä esiopetuksen tavoitteiden mukaisesti tulisi antaa säännöllisesti tietoa oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle sekä oppilaalle ottaen huomioon oppilaan ikä ja kehitystaso.

Pykälän 6 *momentissa* säädettäisiin, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä lukuvuosi- ja päättöarvioinnista. Asetuksessa säädettäisiin ne vuosiluokat, joilla annetaan numeroarvosanat, sekä muista lukuvuosiarviointia koskevista periaatteista. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin päättöarvioinnin periaatteista sekä arvosanojen muodostamisesta.

Momentissa säädettäisiin siitä, että asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä esiopetuksen, perusopetuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitetun vieraskielisen opetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, ulkomailla järjestettävän opetuksen ja aikuisten perusopetuksen arvioinnista.

Pykälän 7 *momentissa* säädettäisiin, että Opetushallitus antaisi opetussuunnitelmien perusteissa tarkemmat määräykset oppilaan arvioinnin yleisistä periaatteista, 1 momentissa tarkoitetuista oppiaineiden tavoitteista ja sisällöistä, jotka oppilaan tulee saavuttaa tai suorittaa hyväksytysti kunkin vuosiluokan oppimäärän ja koko perusopetuksen oppimäärän osalta. Lisäksi määriteltäisiin kussakin oppiaineessa eri vuosiluokille vähimmäisosaamisen taso, joka oppilaan tulisi saavuttaa saadakseen alimman hyväksytyn arvosanan tai sanallisen arvion edellytyksenä vuosiluokalta toiselle siirtymiseen.

Opetushallitus antaisi opetussuunnitelmien perusteissa tarkemmat määräykset oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin liittyvistä lukuvuosi- ja päättöarvioinnin kriteereistä, opintosuoritusten numeroin tai sanallisesti annettavasta arvioinnista, niistä oppiaineista, jotka voitaisiin arvioida yhdessä sekä 3 momentissa tarkoitettujen tietojen antamisesta.

Opetushallitus antaisi opetussuunnitelmien perusteissa tarkemmat määräykset myös esiopetuksen, perusopetuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitettun vieraskielisen opetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, ulkomailla järjestettävän opetuksen ja aikuisten perusopetuksen arvioinnin toteuttamisesta.

22 a §. *Oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättäminen.* Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämisestä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että oppilaan oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnista päättäisi oppilaan opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppilaan opettajalla tarkoitettaisiin opettajaa, joka on vastannut oppilaan opetuksesta asianomaisessa oppiaineessa tai toiminta-alueessa. Usea opettaja liittyisi tilanteisiin, joissa esimerkiksi oppiainetta opettaa kaksi tai useampi opettaja tai tilanteisiin, joissa erityisopettaja olisi opettanut oppilasta luokan- tai aineenopettajan kanssa tai tämän lisäksi. Käyttäytymisen arvioinnista päättäisi oppilaan opettaja tai jos opettajia on useita opettajat yhdessä. Arvioinnista päättäminen tarkoittaisi myös arvioinnin toteuttamista. Sääntely korostaisi oppilaan opettajan asemaa arvioinnin suorittajana ja arvioinnista päättäjänä.

Pykälän 2 momentin mukaan oppilaalla ja tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla olisi oikeus saada tieto arviointia koskevan päätöksenteon perusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että oppilas siirtyisi seuraavalle vuosiluokalle silloin, kun oppilas olisi saavuttanut tai suorittanut hyväksytysti vuosiluokan oppimäärään sisältyvien oppiaineiden tavoitteet tai toiminta-alueiden tavoitteet.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin oppilaan vuosiluokalle jäämisestä. Oppilas jäisi vuosiluokalle silloin, kun hän ei olisi tarpeensa mukaisesti hänelle tarjotuista perusopetuslain 4 a -luvun mukaisista tukitoimista huolimatta saavuttanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvien yhden tai useamman oppiaineen tavoitteita ja hänen suorituksensa olisi hylätty. Tukitoimilla viitattaisiin perusopetuslain 4 a -luvussa säädeltyihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin sekä oppilaskohtaisiin tukitoimiin, joita oppilaalla on oikeus saada perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi.

Oppilaalle, jonka suoritus on hylätty, tulisi varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisen oppiaineen tavoitteet hyväksytysti. Tällä tarkoitettaisiin mahdollisuutta osallistua lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä erilliseen näyttöön, jossa oppilas voisi osoittaa saavuttaneensa tavoitteet.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle myös vaikka hänellä ei ole yhtään hylättyä suoritusta, jos se on oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi tarkoituksenmukaista. Tarkoituksenmukaisuudella tarkoitettaisiin oppilaan edun mukaisten riittävien tietojen ja taitojen hallinnan varmistamista, jotta oppilas pystyisi suoriutumaan seuraavan vuosiluokan tavoitteista. Yleisellä koulumenestyksellä tarkoitettaisiin heikkoa suoriutumista kaikissa tai suurimmassa osassa oppiaineita ja niiden perusteella tehtyä arviota siitä, ettei oppilaalla ole edellytyksiä suoriutua seuraavan vuosiluokan tavoitteista. Arvio edellyttää harkintaa oppilaan kokonaistilanteesta. Syynä voisivat olla esimerkiksi runsaat poissaolot koulusta ja sen vuoksi

alhaiset arvosanat useissa oppilaan jatko-opintojen kannalta keskeisissä oppiaineissa. Oppilaan oppimisvaikeuksista tai vammasta, johtuva tuen tarve ei voisi olla syynä oppilaan vuosiluokalle jättämiselle yleisen koulumenestyksen vuoksi, vaan oppilaalle tulisi tarjota perusopetuslain 4 a -luvun mukaisia tukitoimia.

Pykälän neljännessä momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että vuosiluokalle jättämisestä päättäisivät oppilaan opettajat ja rehtori yhdessä. Tällä korostettaisiin vuosiluokalle jättämisessä sitä, ettei opettajat voisi itse päättää vuosiluokalle jättämisestä, vaan päätöksen tekisi opettajien kanssa rehtori myös niissä tilanteissa, kun vuosiluokalle jättämisen syynä on hylätty suoritus.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan sekä yli 15-vuotiaan oppilaan oikeudesta tulla kuulluksi silloin, kun oppilaan vuosiluokalle jättämisen perusteena on oppilaan yleinen koulumenestys. Momentin mukaan oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan sekä yli 15-vuotiaan oppilaan kuulemiselle tulisi varata tilaisuus ennen päätöksen tekemistä. Kuuleminen ennen päätöksen tekemistä ei voimassa olevan perusopetuslain tavoin koskisi tilanteita, joissa vuosiluokalle jättämisen perusteena olisi 4 momentissa tarkoitettu oppiaineen vuosiluokan oppimäärän hylätty suoritus.

Oppilaan ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kuulemista voidaan pitää tärkeänä muun muassa sen arvioimiseksi, pystyykö oppilas heikosta koulumenestyksestään huolimatta suoriutumaan seuraavan vuosiluokan tavoitteista. Ennen päätöksen tekemistä myös alle 15-vuotiaan oppilaan omat mielipiteet olisi selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Lisäksi laista poistettaisiin huoltajan oikeus esittää oppilaan luokalle jättämistä yleisen koulumenestyksen vuoksi, koska 4 momentin mukaisesti vuosiluokalle jättämisestä päättäisivät oppilaan opettajat ja rehtori yhdessä.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä oppilaan opinnoissa etenemisestä ja vuosiluokalta siirtymisestä.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin Opetushallituksen määrättäväksi kuuluvista tehtävistä. Momentin mukaan Opetushallitus antaisi tarkemmat määräykset arvioinnista päättämisestä.

22 b §. Todistukset. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin perusopetuksessa käytettävistä todistuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan perusopetuksen oppimäärän hyväksytysti suorittaneelle oppilaalle annettaisiin päättötodistus. Perusopetuksen päättötodistus annettaisiin oppilaalle, joka olisi saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan viisi edellyttämän osaamisen mukaisesti. Päättötodistus annettaisiin myös aikuisten perusopetuksessa olevalle opiskelijalle, joka on saavuttanut aikuisten perusopetuksen oppimäärän hyväksytysti.

Pykälän 2 momentin mukaan lukuvuoden päättyessä oppilaalle annettaisiin lukuvuositolustus, josta tulisi käydä ilmi, onko oppilas saavuttanut opinto-ohjelmansa mukaisen vuosiluokan oppimäärän tavoitteet hyväksytysti. Hyväksytty tai hylätty suoriutuminen ilmaistaisiin valtioneuvoston asetuksen määrittelemän arvosana-asteikon tarkoittamalla arvosanalla. Lukuvuositolustus olisi päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Momentissa säädettäisiin lisäksi välitodistuksista. Välitodistus annettaisiin yhdeksännen luokan oppilaalle. Yhdeksännen vuosiluokan puolivälissä annettava välitodistus olisi tarpeen etenkin ohjauksen ja toiselle asteelle siirtymisen näkökulmasta. Vuosiluokilla 1–8 välitodistusten antaminen olisi opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tämä koskisi sekä välitodistusten määrää että antamisen ajankohtia.

Pykälän *3 momentin* mukaan koulusta tai oppilaitoksesta 46 a §:n nojalla eronneeksi katsotulle annetaan erotodistus.

Pykälän *4 momentin* mukaan erityisen tutkinnon 38 §:n nojalla suorittaneelle annetaan todistus perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta kokonaan tai osittain. Aikuisten perusopetuksen 46 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opiskelijalle voitaisiin antaa tarvittaessa todistus yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittamisesta.

Pykälän *5 momentissa* säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä todistuksista.

Pykälän *6 momentissa* säädettäisiin Opetushallituksen määrättäväksi kuuluvista tehtävistä. Momentin mukaan Opetushallitus antaisi tarkemmat määräykset opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista.

36 a §. *Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäamisessä sekä erottamisen täytäntöönpano.* Pykälän *1 momentissa* on säädetty velvollisuudesta ilmoittaa oppilaan huoltajalle 36 §:ssä ja 36 c §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä. Momenttiin lisättäisiin myös viittaus 36 b §:ään. Tässä pykälässä on säädetty *oppilaan määräämisestä poistumaan sekä häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen*. Viittauksen lisääminen olisi luonteeltaan tekninen korjaus, koska viittaus on jäänyt pois edellisen perusopetuslain muutoksen yhteydessä (245/2025). Viittauksen lisääminen 36 b §:ää koskevaksi ei toisi uusia velvoitteita opetuksen järjestäjälle, vaan vastaisi nykytilaa.

42 c §. *Muutoksenhaku oppilaan arviointia koskevaan päätökseen.* Pykälän *1 momentin* viittaussäännökseen ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos. Pykälässä on viitattu lain 22 §:ään. Pykälän pykäläviittaus muutettaisiin koskemaan esitystä, jolloin viitattaisiin oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämistä koskevaan 22 a §:ään. Viittauksen muuttaminen olisi luonteeltaan tekninen korjaus eikä se muuttaisi muutoksenhaun nykytilaa.

46 §. *Aikuisten perusopetus.* Pykälän *1 momentissa* on säädetty muun muassa siitä, mitä perusopetuksen pykälää sovelletaan aikuisten perusopetuksessa. Viittauksia perusopetuksen pykälään ehdotetaan muutettavaksi, koska esityksen kaikki pykälät eivät ole suoraan sovellettavissa aikuisten perusopetukseen.

Esityksessä täsmennettäisiin 22 §:ää koskevaa viittaussäännöstä siten, että koko pykälään viittaamisen sijasta viitattaisiin 22 §:n 2, 3, 6 ja 7 momentteihin. Momenttiin lisättäisiin esityksen uusia pykälää koskevat viittaukset. Pykälän 22 a (*oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättäminen*) osalta viitattaisiin pykälän 1, 2, 6 ja 7 momentteihin. Pykälän 22 b (*todistukset*) osalta viitattaisiin pykälän 1, 3, 4, 5 ja 6 momentteihin. Muutokset viittaussäännöksiin olisivat luonteeltaan teknisiä.

Perusopetuksen arviointia koskevien viittaussäännösten lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *10 momentti*. Momentissa säädettäisiin aikuisten perusopetuksen arvioinnista, joka poikkeaa eräiltä osin perusopetuksen arvioinnista.

Momentin mukaan aikuisten perusopetuksessa arvioinnin tehtävänä olisi kuvata opiskelijan osaamiseen perustuen, miten opiskelija on saavuttanut opinto-ohjelmaansa sisältyvien aikuisten perusopetuksen oppimäärän oppiaineiden tavoitteet. Lisäksi momentissa säädettäisiin, että arviointi kohdistuisi perusopetuksen tavoin opiskelijan oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn. Aikuisten perusopetuksessa ei kuitenkaan arvioitaisi käyttäytymistä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Esityksessä ei ehdoteta lakia alemman asteista sääntelyä, mutta asetuksenantovaltuuksia ehdotetaan täsmennettäväksi 22, 22 a ja 22 b §:ssä. Lain vahvistamisen jälkeen tehdään lakimuutoksesta johtuvat tarvittavat asetusmuutokset.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.8.2027.

Lain 20 c §:n 1 momentti, 20 i §:n 1 momentti ja 36 a §:n 1 momentti ehdotetaan tulemaan kuitenkin voimaan jo 1.8.2026, koska muutoksilla muun muassa turvataan oppilaiden oikeuksia saada oppimisen ja koulunkäynnin tukea aiempaa vastaavasti.

Lain 1 §:n 2 momentti, 22 §:n 1–5 momentti, 22 a §:n 1–5 momentti, 22 b §:n 1–4 momentti, 42 c §:n 1 momentti sekä 46 §:n 1 ja 10 momentti ehdotetaan tulemaan kuitenkin voimaan vasta 1.8.2028, koska esitettyjen säännösten täysimääräinen soveltaminen edellyttää valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden ja paikallisten opetussuunnitelmien muuttamista.

Opetushallitus muuttaisi valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet esityksen mukaisiksi siten, että ne annettaisiin 31.10.2027 mennessä ja niiden mukaiset paikalliset opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön 1.8.2028.

Lukuvuonna 1.8.2027–31.7.2028 sovellettaisiin oppilaan arvioinnissa ennen tämän esityksen voimaantuloa voimassa olleita perusopetuslain 22 §:ää ja sen nojalla annettua perusopetusasetuksen 2 lukua sekä perusopetuslain 42 c §:ää. Lisäksi noudatettaisiin Opetushallituksen antamia opetussuunnitelmien perusteita 104/011/2014, 102/011/2014, OPH-1280-2017 ja niitä koskevia muutosmääräyksiä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee tiivistä yhteistyötä Opetushallituksen kanssa lainsäädännön muutosten valmistelun aikana sekä opetussuunnitelman perusteiden täsmennysten valmistelussa. Osaamistakuuta koskeva opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen virkahenkilöistä muodostuva valmisteluryhmä on asetettu ajalle 1.9.2025–31.12.2027. Tavoitteena on, että lainsäädäntö ja opetussuunnitelman perusteet muodostavat johdonmukaisen normiperustan osaamistakuun toteutukselle.

Opetushallitus päättää perusopetuslakiin perustuen esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista. Perusteita päivitetään vastaamaan ehdotettua lainsäädäntöä. Opetussuunnitelman perusteet valmisteltaisiin siten, että ne annettaisiin viimeistään 31.10.2027 ja varattaisiin riittävästi aikaa paikallisten opetussuunnitelmapäivitysten valmistelemiseen. Sekä lainsäädäntö että opetussuunnitelman perusteet valmistellaan mahdollisimman yksiselitteiseksi siten, että paikallisen opetussuunnitelmatyön määrä ei ole kohtuuttoman suuri. Opetuksen järjestäjät päivittäisivät kansallisten linjausten pohjalta paikalliset opetussuunnitelmat 1.8.2028 mennessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus laativat ohjeistusta lain ja opetussuunnitelman perusteiden käytännön soveltamisesta sekä tarvittavaa tukimateriaalia.

Lainsäädännön uudistamisessa kattavalla ja pitkäkestoisella toimeenpanon tuella on keskeinen merkitys. Osaamistakuun vaikuttavan toimeenpanon varmistamiseksi vahvistetaan kaikkien opettajien osaamista valtakunnallisella täydennyskoulutuksella.

Osaamistakuun vaikutuksia oppimistuloksiin seurataan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin oppimistulosten arvioinneissa sekä kansainvälisessä PISA-tutkimuksessa.

11 Suhde muihin esityksiin

Esityksellä ei ole suhdetta talousarvioesitykseen eikä sillä ole riippuvuutta muista esityksistä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksen kannalta keskeisiä huomioitavia perusoikeuksia ovat perustuslain 6 §:n mukainen oikeus yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen ja 16 §:n mukainen oikeus opetukseen. Lisäksi ehdotusta arvioidaan 21 §:n oikeusturvan ja 80 §:n lailla säätämisen vaatimuksen näkökulmasta sekä suhteessa perustuslain 121 §:n mukaiseen kunnalliseen itsehallintoon.

Esitys kytkeytyy myös ihmisoikeussopimuksiin, keskeisimpänä YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (SopS 59—60/1991, jälj. *lapsen oikeuksien sopimus*) ja vammaisten henkilöiden oikeuksista annettuun yleissopimukseen (SopS 27/2016, jälj. *vammaisyleissopimus*).

12.1 Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännöksen luetteloa kielletyistä syrjintäperusteista ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan momentin loppuosan yleislauseke korostaa eri asemaan asettamisen olevan kiellettyä säännöksessä erikseen mainittujen erotteluperusteiden ohella myös muuhun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystasonsa mukaisesti. Perusoikeusuudistuksen perustelujen mukaan säännöksellä halutaan korostaa, että lapsia tulee kohdella sekä aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina, periaatteessa yhtäläiset perusoikeudet omaavina ihmisinä, että keskenään yhdenvertaisesti. Tämän ohella se osoittaa, että jokaista lasta tulee kohdella yksilönä, ei pelkästään passiivisena toiminnan kohteena (HE 309/1993 vp, s. 45).

Perustuslakivaliokunta on korostanut perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen ja lapsen oikeuksien yleissopimuksen sekä vammaisten oikeuksien yleissopimuksen mukaista tarvetta huolehtia varsinkin oppivelvollisuuttaan suorittavien lasten ja nuorten tosiasiallisesta yhdenvertaisuudesta (PeVM 14/2020 vp, s. 5).

Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen oikeuksien sopimuksen

2 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltioiden tulee taata lapsen oikeuksien sopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille valtion lainkäyttövallan alaisille lapsille ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajansa rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua. Sopimuksen 23 artiklan 1 kohdan mukaan henkisesti tai ruumiillisesti vammaisen lapsen tulisi saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä oloissa, jotka takaavat ihmisarvon, edistävät itseluottamusta ja helpottavat lapsen aktiivista osallistumista yhteisönsä toimintaan.

Vammaisyleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat varmistamaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen kaikille vammaisille henkilöille sekä edistämään sitä ilman minkäänlaista syrjintää vammaisuuden perusteella. Vammaisyleissopimuksen 5 artiklan mukaan sopimuspuolet tunnustavat, että kaikki henkilöt ovat yhdenvertaisia lain edessä ja lain mukaan ja ovat oikeutettuja ilman minkäänlaista syrjintää yhdenvertaiseen lakiin perustuvaan suojaan ja yhdenvertaisiin lakiin perustuviin etuihin. Sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen. Sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.

Esitys turvaisi oppilaiden yhdenvertaisuutta. Nykyisin koulujen välillä on ollut vaihtelevuutta oppilaille annettujen arvosanojen osalta. Myös työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnista puuttuu nykyisin täsmällinen kansallinen ohjaus. Ehdotetuilla muutoksilla oppilaan arvioinnista säänneltäisiin kansallisella tasolla tarkemmin, joka yhdenmukaistaisi alueellisia käytäntöjä ja näin oppilaiden yhdenvertaisuutta arvioinnissa. Ehdotetuilla muutoksilla selvennettäisiin arvioinnin yhdenvertaisuutta koska arvioinnissa oppilaita ei saisi asettaa eriarvoiseen asemaan tai arvioida heidän henkilöön liittyvien ominaisuuksiensa, vamman tai terveydentilan perusteella. Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää perusoikeusmyönteisenä ja lapsen oikeuksia tukevana.

12.2 Oikeus opetukseen

Perustuslain 16 §:ssä säädetään sivistyksellisistä oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Saman momentin mukaan oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Pykälän 1 momentissa säädetään perusoikeusuidistuksen perustelujen mukaan jokaiselle subjektiivinen oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Momentin virkkeet on tarkoitettu olemaan siten yhteydessä toisiinsa, että perusopetukseksi on katsottava se opetus, joka kuuluu oppivelvollisuuteen (HE 309/1993 vp, s. 64). Perustuslakivaliokunta on todennut oppivelvollisuuden laajentamiseen antamassaan lausunnossa, että oppivelvollisuuteen kuuluva opetus on perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta (PeVL 43/2020 vp, s. 4).

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Säännöksellä on julkiselle vallalle asetettu yleinen velvollisuus huolehtia muun muassa siitä, että varattomuus ei estä opetuksen saamista (HE 309/1993 vp, s. 64, PeVL 14/2003 vp, s. 2). Pykälän 2 momentissa olevalla viittauksella erityisten tarpeiden mukaisuuteen

tarkoitetaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan muun muassa sitä, että julkisen vallan on pyrittävä vähentämään ja poistamaan terveydentilan tai vammaisuuden opiskelulle aiheuttamia mahdollisia esteitä (PeVL 60/2010 vp, s. 3).

Lapsen oikeuksien sopimuksen 28 artiklan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden saada opetusta. Yleissopimuksen 28 artiklan 1 kohdan e-alakohdan mukaan sopimusvaltiot ryhtyvät toimenpiteisiin koulunkäynnin säännöllisyyden edistämiseksi ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi. Saman sopimuksen 29 artiklan 1 kohdan a-alakohdan mukaan lapsen koulutuksen tulee pyrkiä lapsen persoonallisuuden, lahjojen sekä henkisten ja ruumiillisten valmiuksien mahdollisimman täyteen kehittämiseen.

Vammaisyleissopimuksen 24 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaan sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden koulutukseen. Toteuttaakseen tämän oikeuden syrjimättä ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien pohjalta sopimuspuolet varmistavat osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen, jonka tarkoituksena on mahdollistaa vammaisille henkilöille persoonallisuutensa, lahjakkuutensa ja luovuutensa sekä henkisten ja ruumiillisten kykyjensä kehittämisen mahdollisimman pitkälle.

Tätä oikeutta toteuttaessaan sopimuspuolet varmistavat, että vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset ja että vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan helpottamaan heidän tehokasta koulutustaan (24 artiklan 2 kohdan c- ja d-alakohta). Lisäksi toteutetaan tehokkait yksilöidyt tukitoimet ympäristöissä, jotka mahdollistavat opillisen ja sosiaalisen kehityksen enimmäistämisen täysimääräisen osallisuuden tavoitteen mukaisesti (24 artiklan 2 kohdan e-alakohta).

Esityksessä muun muassa yhdenmukaistetaan oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia sekä täsmennettäisiin arvioinnin perustumista tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Lisäksi yhdenmukaistetaan vuosiluokalta toiselle etenemisen periaatteita. Esitys tukisi perustuslain 16 §:n sekä ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Esimerkiksi vuosiluokalta toiselle etenemisen periaatteiden yhdenmukaistamisella huolehdittaisiin siitä, että jokainen oppilas saavuttaa ne välttämättömät perustaidot, joita oppilas seuraavilla vuosiluokilla ja jatko-opinnoissaan tarvitsee. Ehdotetuissa muutoksissa on nostettu esiin oppilaan tarpeiden mukaisten tukitoimien tarjoaminen ennen vuosiluokalle jättämistä. Lisäksi ehdotuksessa on muun muassa tarkennettu yleisen koulumenestyksen vuoksi luokalle jättämisen perusteita. Lainsäädännöllisesti yhdenmukaistamalla oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia turvattaisiin kaikkien oppilaiden perustuslain mukaista oikeutta opetukseen.

12.3 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan muun muassa oikeus saada perusteltu päätös kuuluu hyvän hallinnon takeisiin, jotka turvataan lailla. Hallintolaki (434/2003) konkretisoi perustuslain 21 §:ssä säädettyä jokaisen oikeutta hyvään hallintoon. Hallintolaki sisältää yleiset säännökset hyvän hallinnon perusteista ja hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Hallintolakiin sisältyy säännökset muun muassa asian selvittämisestä, asianosaisen kuulemisesta, hallintopäätöksen sisällöstä, hallintopäätöksen perusteleminen, virheen korjaamisesta, valitusosoituksesta, tiedoksiannosta ja oikaisuvaatimuksesta. Hallintolain menettelysäännöksiä on noudatettava myös perusopetuslain mukaisia hallintopäätöksiä laadittaessa silloin kun hallintolain säännöksistä poikkeamisesta ei erikseen säädetä.

Esityksessä yhdenmukaistetaan muun muassa oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin sääntelyä ja selkeytetään arviointia koskevaan päätöksentekoon liittyvää menettelyä. Esityksessä ei kuitenkaan sisällöllisesti muuteta oppilaan arviointiin liittyvää muutoksenhakua. Ehdotetuilla muutoksilla oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnista ja siihen liittyvistä menettelyistä säänneltäisiin kansallisella tasolla tarkemmin ja näin huolehdittaisiin muun muassa siitä, että arviointi ja siihen liittyvät menettelyt täyttävät hyvän hallinnon vaatimukset.

12.4 Kuntien tehtävät

Perustuslain 121 §:n 1 momentin mukaan Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Pykälän 2 momentin mukaisesti kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Kuntalain (410/2015) 7 §:n mukaan kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa sekä sille laissa säädetty tehtävät, joihin muun muassa perusopetuksen järjestäminen kuuluu.

Kunnallinen itsehallinto merkitsee perusoikeusuudistuksen perusteluiden mukaan kuntalaisille kuuluvaa oikeutta päättää kuntansa hallinnosta ja taloudesta sekä kuntalaisten oikeudesta itse valitsemiinsa hallintoelimiin (HE 1/1998 vp, s. 175—176). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että tavallisella lailla ei voida puuttua itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tavalla, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi (mm. PeVL 20/2013 vp, s. 6/II, PeVL 22/2006 vp, s. 2/I, PeVL 65/2002 vp, s. 2/II, PeVL 31/1996 vp, s. 1/II).

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla muun muassa täsmennetään oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin säännöksiä kansallisesti. Ehdotetut muutokset ovat omiaan vähentämään kuntien hallinnollista työtä, kun paikallista sääntelyä vähennettäisiin yhdenmukaistamalla arviointiin liittyvää sääntelyä. Esityksessä ehdotetut muutokset eivät puutu kuntien itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin.

12.5 Säädöshuolto

Perustuslain 80 §:n 1 momentissa säädetään asetuksen antamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Pykälän 2 momentissa säädetään lainsäädäntövallan siirtämisestä muulle viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta on perustuslain 80 §:ää koskevassa lausuntokäytännössään edellyttänyt, että valtuuden on oltava täsmällinen ja tarkkarajainen (esim. PeVL 38/2013 vp, s. 3—4, PeVL 10/2014 vp, s. 5—6, PeVL 11/2014 vp, s. 3, PeVL 7/2005 vp, s. 10, PeVL 29/2004 vp, s. 3/II, PeVL 40/2002 vp, s. 7/I).

Esityksessä siirrettäisiin asetuksissa olevia säännöksiä lain tasolle ja tarkennettaisiin lainsäädännössä annettuja valtuuksia. Sääntelyn tarkentaminen ja tuominen lain tasolle edistää lainsäädännön perustuslain edellyttämää täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 1 §:n 2 momentti, 20 c §:n 1 momentti, 20 i §:n 1 momentti, 22 §, 36 a §:n 1 momentti, 42 c §:n 1 momentti ja 46 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 2 momentti, 20 c §:n 1 momentti ja 20 i §:n 1 momentti laissa 1090/2024, 22 § osaksi laeissa 477/2003 ja 245/2025, 36 a §:n 1 momentti ja 46 §:n 1 momentti laissa 245/2025 sekä 42 c §:n 1 momentti laissa 959/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 22 a ja 22 b § sekä 46 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1507/2016, 1216/2020, 716/2022, 245/2025 ja 1369/2025, uusi 10 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla asetuksella säädetään. Tämän lain 18 a §:ää, 20 g §:n 2 momenttia, 20 h ja 20 i §:ää, 22 §:n 1–4 momenttia sekä 22 a ja 22 b §:ää ei sovelleta esiopetukseen.

20 c §

Oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos 20 b §:n 2 momentissa tarkoitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä, oppilaan oppivelvollisuutta on varhennettu oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin nojalla tai oppilaan opetus järjestetään tämän lain 20 i §:n nojalla. Oppilaskohtaisia tukitoimia annetaan yksilöllisiin tarpeisiin perustuen ja säännöllisesti. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien välistä yhteistyötä.

20 i §

Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella

Jos oppilaalla on ollut oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu varhennetun oppivelvollisuuden päätös ja oppilaan tuen tarve jatkuu perusopetuksessa oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisen

tarpeena taikka jos oppilaan perusopetuksen aikana ilmenevä, oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite on laadultaan sen kaltainen, että se olisi johtanut oppilaan oppivelvollisuuden varhentamiseen oppilaan ollessa 5- tai 6-vuotias, oppilaan opetus tulee järjestää tämän luvun mukaisten tukitoimien avulla.

5 Luku

Arviointi

22 §

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi

Oppilaan arvioinnin tehtävänä on kuvata, miten oppilas on saavuttanut perusopetuksen oppimäärään sisältyvien 11 §:ssä tarkoitettujen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteet, tai 20 i §:n 2 momentissa tarkoitettujen toiminta-alueiden tavoitteet. Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn. Lisäksi arvioidaan oppilaan käyttäytymistä.

Oppilaan oppimista, osaamista, työskentelyä sekä käyttäytymistä tulee arvioida yhdenvertaisesti, monipuolisesti ja suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja niistä johdettuihin arviointikriteereihin.

Lukuvuoden aikana oppilaan arviointiin tulee sisältyä ohjaavaa palautetta. Lisäksi oppilaan opintojen edistymisestä tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä arvioidaan oppilaan osaaminen ja työskentely suhteessa 11 §:ssä tarkoitettujen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteisiin tai 20 i §:n 2 momentissa tarkoitettujen toiminta-alueiden tavoitteisiin.

Esiopetuksessa oppilaan oppimista arvioidaan suhteessa esiopetuksen tavoitteisiin noudattaen oppilaan arvioinnin yleisiä periaatteita. Oppilaan arviointiin tulee sisältyä ohjaavaa palautetta. Lisäksi oppilaan edistymisestä tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lukuvuosi- ja päättöarvioinnista sekä esiopetuksen, 10 §:n 4 momentissa tarkoitetun vieraskielisen opetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, ulkomailla järjestettävän opetuksen sekä aikuisten perusopetuksen arvioinnista.

Opetushallitus antaa opetussuunnitelmien perusteissa tarkemmat määräykset:

- 1) oppilaan arvioinnin yleisistä periaatteista;
- 2) 1 momentissa tarkoitettujen oppiaineiden vuosiluokan oppimäärän ja koko perusopetuksen oppimäärän niistä tavoitteista ja sisällöistä, jotka oppilaan tulee vähintään saavuttaa tai suorittaa hyväksytysti sekä vähimmäisosaamisen tasosta kussakin oppiaineessa eri vuosiluokilla;
- 3) lukuvuosi- ja päättöarvioinnin kriteereistä, käyttäytymisen arvioinnin periaatteista sekä opintosuoritusten numeroin tai sanallisesti annettavasta arvioinnista;
- 4) niistä oppiaineista, jotka voidaan arvioida yhdessä;
- 5) 3 momentissa tarkoitettujen tietojen antamisesta; sekä
- 6) esiopetuksen, 10 §:n 4 momentissa tarkoitetun vieraskielisen opetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, ulkomailla järjestettävän opetuksen ja aikuisten perusopetuksen arvioinnin toteuttamisesta.

22 a §

Oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättäminen

Oppilaan oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnista päättää oppilaan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Käyttätymisen arvioinnista päättää oppilaan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.

Oppilaalla ja tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla on oikeus saada tieto arviointia koskevan päätöksenteon perusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin.

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saavuttanut tai suorittanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvien oppiaineiden tai toiminta-alueiden tavoitteet hyväksytysti.

Oppilas jää vuosiluokalle, jos hän ei ole tuen tarpeisiinsa perustuen hänelle tarjotuista 4 a - luvussa säädettyistä tukitoimista huolimatta saavuttanut vuosiluokkansa oppimäärään sisältyvän yhden tai useamman oppiaineen tavoitteita ja hänen suorituksensa on hylätty. Oppilaalle, jonka suoritus on hylätty, tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisen oppiaineen tavoitteet hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole yhtään hylättyä suoritusta, jos se on oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi tarkoituksenmukaista. Vuosiluokalle jättämisestä päättävät oppilaan opettajat ja rehtori yhdessä.

Jos oppilas ollaan jättämässä vuosiluokalle yleisen koulumenestyksen vuoksi, oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle sekä yli 15-vuotiaalle oppilaalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oppilaan opinnoissa etenemisestä ja vuosiluokalta siirtymisestä.

Opetushallitus antaa tarkemmat määräykset arvioinnista päättämisestä.

22 b §

Todistukset

Perusopetuksen oppimäärän hyväksytysti suorittaneelle oppilaalle annetaan päättötodistus.

Lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, josta tulee käydä ilmi, onko oppilas saavuttanut opinto-ohjelmansa mukaisen vuosiluokan oppimäärän tavoitteet hyväksytysti. Yhdeksännen vuosiluokan oppilaalle tulee antaa välitodistus. Opetuksen järjestäjä voi päättää välitodistusten antamisesta vuosiluokilla 1–8.

Koulusta tai oppilaitoksesta 46 a §:n nojalla eronneeksi katsotulle annetaan erotodistus.

E erityisen tutkinnon 38 §:n nojalla suorittaneelle annetaan todistus perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta kokonaan tai osittain. Aikuisten perusopetuksen 46 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opiskelijalle voidaan antaa tarvittaessa todistus yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä todistuksista.

Opetushallitus antaa tarkemmat määräykset todistuksiin merkittävistä tiedoista opetussuunnitelman perusteissa.

36 a §

Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäämisessä sekä erottamisen täytäntöönpano

Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräämisaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opetuksen järjestäjän tulee edellä mainittuja toimia harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kirjallisesta varoituksesta tai määräämisaikaisesta erottamisesta päättämistä on oppilaan huoltajalle

varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 ja 36 b §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja 36 c §:ssä tarkoitettu opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 ja 36 c §:ssä tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata.

42 c §

Muutoksenhaku oppilaan arviointia koskevaan päätökseen

Edellä 22 a §:ssä tarkoitettuun oppilaan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Oppilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja taikka 15 vuotta täyttänyt oppilas itse voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä tai vuosiluokalle jättämistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista 2 kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12–15, 18 a, 19, 20 ja 21 §:ssä, 22 §:n 2, 3, 6 ja 7 momentissa, 22 a §:n 1, 2, 6 ja 7 momentissa, 22 b §:n 1 ja 3–6 momentissa, 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38, 40, 41, 41 a–41 d, 42, 42 a–42 d, 43 ja 44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 2 momentissa säädettyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa.

Aikuisten perusopetuksessa arvioinnin tehtävänä on kuvata, miten opiskelija on saavuttanut opinto-ohjelmaansa sisältyvien aikuisten perusopetuksen oppimäärän oppiaineiden tavoitteet. Arviointi kohdistuu opiskelijan oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 20 c §:n 1 momentti, 20 i §:n 1 momentti ja 36 a §:n 1 momentti tulevat kuitenkin voimaan jo 1 päivänä elokuuta 2026. Lain 1 §:n 2 momentti, 22 §:n 1–5 momentti, 22 a §:n 1–5 momentti, 22 b §:n 1–4 momentti, 42 c §:n 1 momentti sekä 46 §:n 1 ja 10 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2028.

Helsingissä 26.3.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Opetusministeri Anders Adlercreutz

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla asetuksella säädetään. Tämän lain 18 a §:ää, 20 g:n 2 momenttia, 20 h ja 20 i §:ää ei sovelleta esiopetukseen.

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla asetuksella säädetään. Tämän lain 18 a §:ää, 20 g §:n 2 momenttia, 20 h ja 20 i §:ää, 22 §:n 1–4 momenttia sekä 22 a ja 22 b §:ää ei sovelleta esiopetukseen.

20 c §

20 c §

Oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos 20 b §:n 2 momentissa tarkoitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Oppilaskohtaisia tukitoimia annetaan yksilöllisiin tarpeisiin perustuen ja säännöllisesti. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien välistä yhteistyötä.

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos 20 b §:n 2 momentissa tarkoitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä, *oppilaan oppivelvollisuutta on varhennettu oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin nojalla tai oppilaan opetus järjestetään tämän lain 20 i §:n nojalla*. Oppilaskohtaisia tukitoimia annetaan yksilöllisiin tarpeisiin perustuen ja

säännöllisesti. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien välistä yhteistyötä.

20 i §

Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella

Jos oppilaalla on ollut oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu varhennetun oppivelvollisuuden päätös ja oppilaan tuen tarve jatkuu perusopetuksessa oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisen tarpeena taikka jos oppilaan perusopetuksen aikana ilmenevä, oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite on laadultaan sen kaltainen, että se olisi johtanut oppilaan oppivelvollisuuden varhentamiseen oppilaan ollessa 5- tai 6-vuotias, oppilaan opetus voidaan järjestää tämän luvun mukaisten tukitoimien avulla.

20 i §

Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella

Jos oppilaalla on ollut oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu varhennetun oppivelvollisuuden päätös ja oppilaan tuen tarve jatkuu perusopetuksessa oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisen tarpeena taikka jos oppilaan perusopetuksen aikana ilmenevä, oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite on laadultaan sen kaltainen, että se olisi johtanut oppilaan oppivelvollisuuden varhentamiseen oppilaan ollessa 5- tai 6-vuotias, oppilaan opetus tulee järjestää tämän luvun mukaisten tukitoimien avulla.

5 Luku

5 Luku

Arviointi

Arviointi

22 §

22 §

Oppilaan arviointi**Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi**

Oppilaan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä. Opetushallitus voi antaa opintosuoritusten ja opinnoissa etenemisen arvioinnista sekä todistuksiin merkittävistä tiedoista tarkempia määräyksiä.

Oppilaan arvioinnin tehtävänä on kuvata, miten oppilas on saavuttanut perusopetuksen oppimäärään sisältyvien 11 §:ssä tarkoitettujen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteet tai 20 i §:n 2 momentissa tarkoitettujen toiminta-alueiden tavoitteet. Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn. Lisäksi arvioidaan oppilaan käyttäytymistä.

Oppilaan oppimista, osaamista, työskentelyä sekä käyttäytymistä tulee

Jollei oppilaan huoltaja ole tehnyt esitystä oppilaan jättämisestä vuosiluokalle oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi, huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

arvioida yhdenvertaisesti, monipuolisesti ja suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja niistä johdettuihin arviointikriteereihin.

Lukuvuoden aikana oppilaan arviointiin tulee sisältyä ohjaavaa palautetta. Lisäksi oppilaan opintojen edistymisestä tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä arvioidaan oppilaan osaaminen ja työskentely suhteessa 11 §:ssä tarkoitettujen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden tavoitteisiin tai 20 i §:n 2 momentissa tarkoitettujen toiminta-alueiden tavoitteisiin.

Esiopetuksessa oppilaan oppimista arvioidaan suhteessa esiopetuksen tavoitteisiin noudattaen oppilaan arvioinnin yleisiä periaatteita. Oppilaan arviointiin tulee sisältyä ohjaavaa palautetta. Lisäksi oppilaan edistymisestä tulee antaa säännöllisesti tietoa oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lukuvuosi- ja päättöarvioinnista sekä esiopetuksen, 10 §:n 4 momentissa tarkoitetun vieraskielisen opetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, ulkomailla järjestettävän opetuksen ja aikuisten perusopetuksen arvioinnista.

Opetushallitus antaa opetussuunnitelmien perusteissa tarkemmat määräykset:

1) oppilaan arvioinnin yleisistä periaatteista;

2) 1 momentissa tarkoitettujen oppiaineiden vuosiluokan oppimäärän ja koko perusopetuksen oppimäärän niistä tavoitteista ja sisällöistä, jotka oppilaan tulee vähintään saavuttaa tai suorittaa hyväksytysti sekä vähimmäisosaamisen tasosta kussakin oppiaineessa eri vuosiluokilla;

3) lukuvuosi- ja päättöarvioinnin kriteereistä, käyttäytymisen arvioinnin periaatteista sekä opintosuoritusten numeroin tai sanallisesti annettavasta arvioinnista;

4) niistä oppiaineista, jotka voidaan arvioida yhdessä;

5) 3 momentissa tarkoitettujen tietojen antamisesta; sekä

6) esiopetuksen, 10 §:n 4 momentissa tarkoitetun vieraskielisen opetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, ulkomailla järjestettävän opetuksen ja aikuisten perusopetuksen arvioinnin toteuttamisesta.

22 a §

Oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättäminen

Oppilaan oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnista päättää oppilaan opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Käyttäytymisen arvioinnista päättää oppilaan opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.

Oppilaalla ja tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla on oikeus saada tieto arviointia koskevan päätöksenteon perusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin.

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saavuttanut tai suorittanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvien oppiaineiden tai toiminta-alueiden tavoitteet hyväksytysti.

Oppilas jää vuosiluokalle, jos hän ei ole tuen tarpeisiinsa perustuen hänelle tarjotuista 4 a -luvussa säädetyistä tukitoimista huolimatta saavuttanut vuosiluokkansa oppimäärään sisältyvän yhden tai useamman oppiaineen tavoitteita ja hänen suorituksensa on hylätty. Oppilaalle, jonka suoritus on hylätty, tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisen oppiaineen tavoitteet hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole yhtään hylättyä suoritusta, jos se on oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi tarkoituksenmukaista. Vuosiluokalle jättämisestä päättävät oppilaan opettajat ja rehtori yhdessä.

Jos oppilas ollaan jättämässä vuosiluokalle yleisen koulumenestyksen vuoksi, oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle sekä yli 15-vuotiaalle oppilaalle on varattava

tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oppilaan opinnoissa etenemisestä ja vuosiluokalta siirtymisestä.

Opetushallitus antaa tarkemmat määräykset arvioinnista päättämisestä.

22 b §

Todistukset

Perusopetuksen oppimäärän hyväksytysti suorittaneelle oppilaalle annetaan päättötodistus.

Lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositolustus, josta tulee käydä ilmi, onko oppilas saavuttanut opinto-ohjelmansa mukaisen vuosiluokan oppimäärän tavoitteet hyväksytysti. Yhdeksännen vuosiluokan oppilaalle tulee antaa välitodistus. Opetuksen järjestäjä voi päättää välitodistusten antamisesta vuosiluokilla 1–8.

Koulusta tai oppilaitoksesta 46 a §:n nojalla eronneeksi katsotulle annetaan erotodistus.

Erityisen tutkinnon 38 §:n nojalla suorittaneelle annetaan todistus perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta kokonaan tai osittain. Aikuisten perusopetuksen 46 §:n 2 momentissa tarkoitetulle opiskelijalle voidaan antaa tarvittaessa todistus yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä todistuksista.

Opetushallitus antaa tarkemmat määräykset todistuksiin merkittävistä tiedoista opetussuunnitelman perusteissa.

36 a §

Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäamisessä sekä erottamisen täytäntöönpano

Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen

36 a §

Menettely kurinpitoasiassa ja opetuksen epäamisessä sekä erottamisen täytäntöönpano

Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen

johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opetuksen järjestäjän tulee edellä mainittuja toimia harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kirjallisesta varoituksesta tai määräaikaisesta erottamisesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja 36 c §:n mukaisesta opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä ja 36 c §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata.

johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opetuksen järjestäjän tulee edellä mainittuja toimia harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kirjallisesta varoituksesta tai määräaikaisesta erottamisesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 ja 36 b §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja 36 c §:ssä tarkoitetusta opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 ja 36 c §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata.

42 c §

Muutoksenhaku oppilaan arviointia koskevaan päätökseen

Edellä 22 §:ssä tarkoitettuun oppilaan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Oppilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja taikka 15 vuotta täyttänyt oppilas itse voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä tai vuosiluokalle jättämistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista 2 kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

42 c §

Muutoksenhaku oppilaan arviointia koskevaan päätökseen

Edellä 22 a §:ssä tarkoitettuun oppilaan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Oppilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja taikka 15 vuotta täyttänyt oppilas itse voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä tai vuosiluokalle jättämistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista 2 kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12–15, 18 a, 19 ja 20, 21,

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12–15, 18 a, 19, 20 ja

22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38, 40 ja 41, 41 a–41 d, 42, 42 a–42 d, 43 ja 44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 2 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntutkimustietoa.

21 §:ssä, 22 §:n 2, 3, 6 ja 7 momentissa, 22 a §:n 1, 2, 6 ja 7 momentissa, 22 b §:n 1 ja 3–6 momentissa, 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38, 40, 41, 41 a–41 d, 42, 42 a–42 d, 43 ja 44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 2 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntutkimustietoa.

Aikuisten perusopetuksessa arvioinnin tehtävänä on kuvata, miten opiskelija on saavuttanut opinto-ohjelmaansa sisältyvien aikuisten perusopetuksen oppimäärän oppiaineiden tavoitteet. Arviointi kohdistuu opiskelijan oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Lain 20 c §:n 1 momentti, 20 i §:n
1 momentti ja 36 a §:n 1 momentti tulevat
kuitenkin voimaan jo 1 päivänä elokuuta
2026. Lain 1 §:n 2 momentti, 22 §:n 1–5
momentti, 22 a §:n 1–5 momentti, 22 b §:n
1–4 momentti, 42 c §:n 1 momentti sekä
46 §:n 1 ja 10 momentti tulevat kuitenkin
voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2028.*